

INTENTIES VOOR HET GEACTUALISEERDE LEERPLAN

De lancering van het vernieuwde leerplan r.-k. godsdienst voor het lager onderwijs vindt plaats op dinsdag 27 mei 2025 in Aula Pieter De Somer te Leuven.

Vanaf 1 september 2025 wordt dit het leerplan r.-k. godsdienst voor het lager onderwijs. Er is daarbij een ingroeiperiode van twee jaar waarin het nog wordt toegestaan om te werken met het voorgaande leerplan, al gaat de voorkeur naar het werken met het geactualiseerde leerplan.

Vanaf 1 september 2027 wordt enkel het vernieuwde leerplan gehanteerd,

10 intenties ...

Intentie 1

We streven naar een leerplan dat ...

1. ... de **integrale benadering** realiseert.
 - Dat houdt het werken met de **drie perspectieven** in: leerling/ identiteit – christelijke traditie/ Bijbel/ Kerk – context/ pluraliteit. Die drie perspectieven worden in een **wisselwerking** met elkaar gebracht (en niet gewoon chronologisch behandeld).

Ingrediënt
Pluraliteit/Context

Ingrediënt
Christelijk geloof/Traditie

lesdoel

lesdoel

terreindoel

lesdoel

Ingrediënt
Identiteit/Leerling

We streven naar een leerplan dat ...

1. ... de integrale benadering realiseert.
 - Een leerplan doordringen van een **christelijke antropologie en een Bijbelse theologie**: mens als beeld van God, het Verbond tussen God en mens, de mens als een geschenk, de mens die geroepen is, de mens die beloftevol is, het hoopvolle en het kwetsbare in en voor de mens, mens die zoekt naar vervulling, een mens staat er nooit alleen voor, de mens staat mee op (verrijzenis), de mens aan wie God zegt: 'Ik zal er voor je zijn', de God-menswording, Christus als Bron en inspiratie, ...

Het werken met de integrale benadering is essentieel voor het godsdienstonderwijs en voor een leermiddel r.-k.g.

Voor kwaliteitsvol godsdienstonderwijs volstaat het niet om de 3 perspectieven na elkaar te behandelen. De 3 perspectieven dienen elkaar te bevragen, aan te vullen, uit te dagen, te versterken, te schuren met elkaar, elkaar te verhelderen ...

Enkele voorbeelden (niet exhaustief)

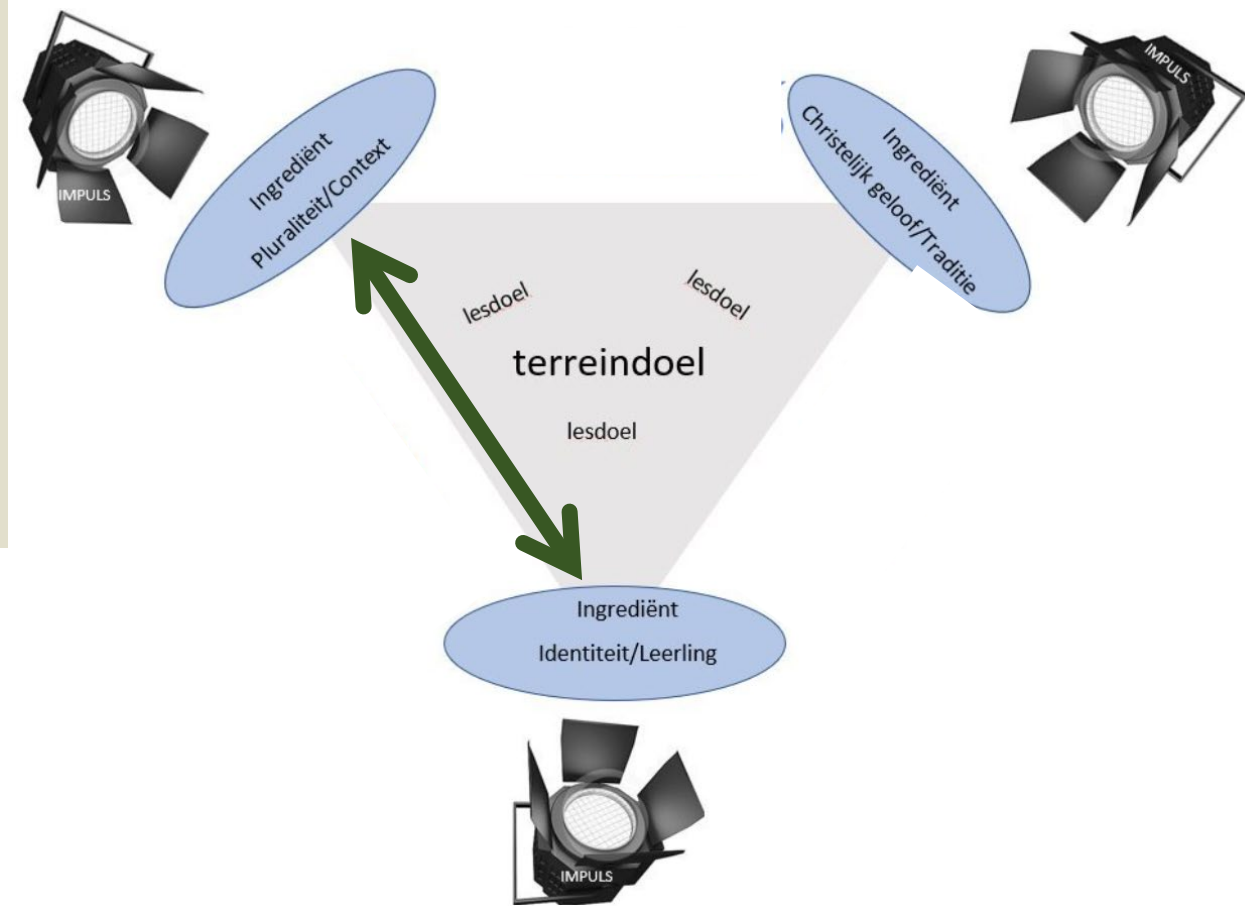
Noot: Normaal wordt er bij een uitwerking van een activiteit vertrokken vanuit een terreindoel. Het leerplan is immers richtinggevend en de lesimpulsen dienen het leerplan te realiseren.

Aangezien het leerplan nog geactualiseerd wordt zijn er momenteel geen terreindoelen. De lesimpulsen zijn dan ook wat vrij gekozen en hebben hier vooral tot doel om de werking met de drie perspectieven te concretiseren.

- Beluister een toespraak van Greta Thunberg.

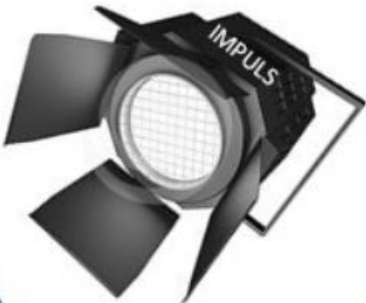
- Wat raakt je hierin? (een woord, een idee, een zin ...)
- Wat geeft jou hoop?
- Wat roept weerstand op?
- Waar ben je dankbaar om dat ze dit zegt?
- Herken je hierin iets van de 'Grote Diepte'?
- Heeft wat zij vertelt voor jou iets met God te maken of niet?
- Wat zou jij ook zeggen? Wat zou je niet zeggen? Wat zou je nog willen toevoegen?
- Waar doet ze je in de spiegel kijken rond wie jij bent in deze wereld? Haal oude spiegels uit het kringloopcentrum en noteer er met een aantal woorden op hoe ze je in de spiegel doet kijken. Zouden deze spiegels voor nog andere mensen interessant kunnen zijn om in te kijken? Waar zou jij deze spiegels hangen in onze wereld?

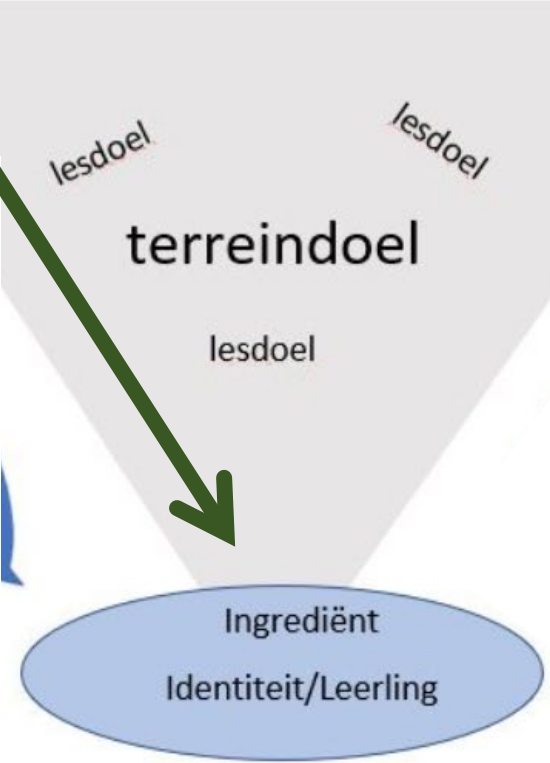
Een voorbeeld

Ingrediënt
Pluraliteit/Context

Ingrediënt
Christelijk geloof/Traditie

- Wat raakt je in de wereld vandaag? Waar voel jij je toe aangetrokken? Wat doet je huiveren? Wat brengt je tot stilte? Wat maakt je verontwaardigd? Wat geeft je te denken? Wat inspireert je? Waar voel jij je mee verbonden? Roept dit voor jou iets op van de Grote Diepte? ... Weef in een doek verschillende draadjes. Elk draadje drukt iets uit van wat je raakt.

- Maak een *mood board* bij wat het nieuws met je doet.
- Welke wensen en dromen heb je voor deze wereld? Vul een tijds capsule met symbolen die jouw dromen en hoop voor deze wereld uitdrukken.
- Hoe herken je de stilte/onrust – de oorlog/vrede – ... uit de wereld in jezelf? Maak een zelfportret waarin je woorden verwerkt die uitdrukken hoe dit bij jou leeft.
- Hoe doet deze getuigenis/ ... van een moslim/ jood/ boeddhist/ niet-gelovige / ... jou nadenken? Wat raakt je erin? Wat boeit je? Wat valt moeilijk? Hoe verrijkt het je? Wat begrijp je niet? Wat wil je voor jezelf bewaren? Maak met goudpapier 'goudklompjes' waarop je noteert wat jou heeft verrijkt.
- Welke vraag zou je willen stellen aan deze moslim/ jood/ boeddhist/ niet-gelovige / ...?
- Aan welk soort wereld wil je meebouwen? Maak een fotocollage die dit uitdrukt. Heeft dit voor jou iets met God te maken?
- Hoe groei je in het samenleven in diversiteit? Wat versterkt jou om de dialoog met anderen aan te gaan? Welke kansen zie je in de wereld voor ontmoeting? Waar zie je moeilijkheden en hoe ga je daarmee om?
- Hoe kunnen we in de klas tot een vieringsmoment/ ritueel komen rond stilte, de natuur, toekomstdromen ... met aandacht voor de aanwezige verscheidenheid? Creëer samen een ritueel.

...

Ingrediënt
Pluraliteit/Context

Christelijk geloof/Traditie
Ingrediënt

lesdoel

lesdoel

terreindoel

lesdoel

Ingrediënt
Identiteit/Leerling

Aswoensdag ...

- Bekijk een verdord palmtakje. Wat is 'opgedroogd' in jouw leven? Wat is dor geworden/ heeft geen leven meer/ vraagt vernieuwing?
- Wat wil jij loslaten in je leven? Wat geeft geen leven? Leg het in gedachten in het verdroogde takje en brand het op.
- As maakt iets vruchtbaar, geeft nieuw leven ... Neem de as die overblijft en verwerk ze in verf. Wat wil jij in jouw leven versterken/ laten groeien/ vernieuwen/ sterker maken? Houd dit in gedachten terwijl je een schilderij maakt met de as.
- Waar geef jij dit schilderij een plaats? Waarom?
- Heeft dit voor jou iets met God te maken?
- Hoe helpt de handeling (verbranden en schilderen) die we net stelden jou om iets van Aswoensdag te begrijpen?
- Is het gebeuren rond Aswoensdag iets wat jou als ritueel aanspreekt? Waarom wel of niet?

...

Ingrediënt
Pluraliteit/Context

Ingrediënt
Christelijk geloof/Traditie

Ingrediënt
Identiteit/Leerling

lesdoel
lesdoel
terreindoel
lesdoel

- Wat raakt je in dit Bijbelverhaal/ deze getuigenis/ het verhaal van deze persoon/ het kunstwerk bij dit Bijbelverhaal ...? (Druk datgene wat je raakt uit: mondeling of muzisch in een kunstwerk, een kijktafel, een filmpje, een pitch, een schilderij, ...)

- Heeft het verhaal/ getuigenis/ ... je aangesproken? Deed het iets vanbinnen in jou? Is het verhaal voor je 'opengegaan' of niet?

- Kom je in dit verhaal iets tegen wat voor jou met God te maken heeft?

- Doet dit verhaal je nu anders kijken naar geloven?

- Doet dit verhaal je anders naar jezelf kijken?

- Wat vind je het belangrijkste in dit verhaal? (Vertel, musiceer, knutsel ...)

- Waar worstel je nog mee? Waar heb je het moeilijk mee?

- Hoe zou je dit verhaal laten aflopen wanneer jij de penhouder was? Zou je een ander einde kiezen? Waarom? Maak een storyboard van hoe jouw verhaal zou gaan.

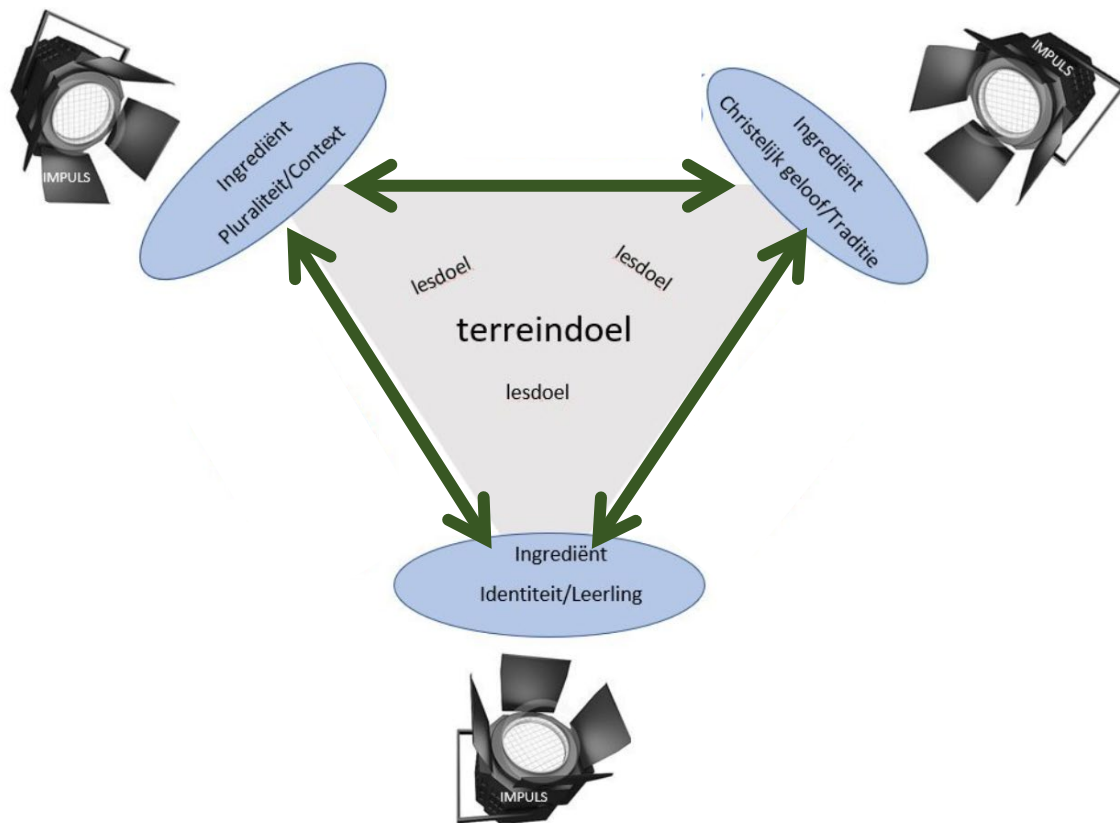
- Kon jij je inleven in de figuren uit het verhaal? Waarom wel of niet?

- Welke gedachte blijft bij jou hangen na je verdiept te hebben in dit luikje van de traditie? Ontwerp met die gedachte een tegel voor op Instagram.

- Wat zou je nu nog willen vragen/ zeggen aan de persoon uit dit verhaal/ deze getuigenis?

- Neem een kegelpopje en plaats het dicht bij het Bijbelboek wanneer het verhaal je heeft aangesproken of veraf wanneer het je minder raakte.

...

Een voorbeeld rond het verhaal van het lege graf ...

- Ik vraag me af wat jou soms levend dood maakt?
- Ik vraag me af wie er in jouw omgeving, in de school, in de wereld al eens in een graf zit?
- Ik vraag me af hoe iemand zich voelt als er een zware steen voor hem ligt?
- Ik vraag me af wie of wat de steen voor mij soms wegrolt?
- Ik vraag me af of ik voor iemand de steen kan wegrollen?
- Ik vraag me af voor wie jij de steen vandaag zou willen wegrollen?
- Ik vraag me af hoe het voelt als jouw steen weggerold is?
- Ik vraag me af of het moeilijk is om op te staan en verder te gaan?
- Ik vraag me af aan wie jij het eerst zou gaan vertellen dat jouw steen weg is?
- Ik vraag me af of er in jou iets veranderd is als je weer opstaat en opnieuw verdergaat?

Een voorbeeld

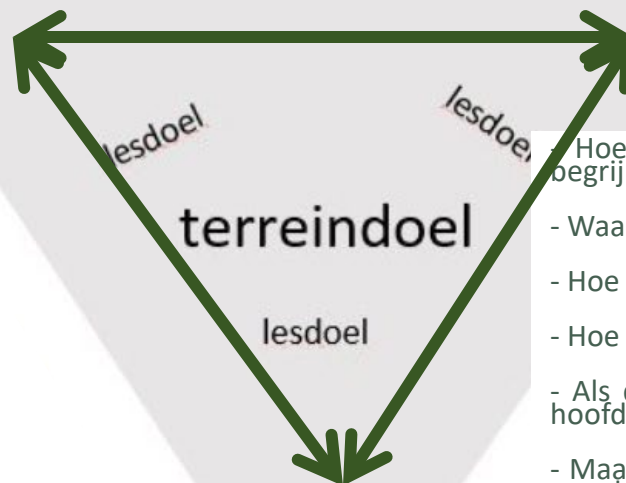
Bedenk een organisatie die voor mensen vandaag een steen wegrolt. Bedenk voor deze organisatie een naam, een logo, een actie ...

Ingrediënt
Pluraliteit/Context

Christelijk geloof/Traditie
Ingrediënt

Ingrediënt
Identiteit/Leerling

Hoe helpt dit verhaal/ element uit de traditie jou om de wereld van vandaag beter te begrijpen? Waar opent het je de ogen voor?

- Waar herken je iets uit het geloofsverhaal in de wereld van vandaag?
- Hoe werpt de traditie een ander licht op wat zich vandaag in de actualiteit afspeelt?
- Hoe bevraagt de traditie keuzes die de er in de samenleving vandaag worden gemaakt?
- Als dit verhaal zich vandaag zou afspelen, waar zou het dan plaatsvinden, wie zouden de hoofdfiguren zijn ...? Maak een script en maak een fotoverhaal bij jouw versie.
- Maak met klei iets wat uitdrukt wat jij voelt bij dit verhaal, wat je geraakt heeft, waar het je aan doet denken... Waar zou jij dit kunstwerk in onze wereld een plaats geven? Waarom daar?
- Hoe doet deze gedachte uit de traditie jou kijken naar hoop/ dromen/ geluk ... in deze wereld?
- Nu we met dit verhaal aan de slag gingen, herken jij nu ergens Jezus in de wereld vandaag? (En opletten om Jezus dan niet enkel als 'de goed doende' te duiden, maar ook als de gekwetste!)
- Wat kan dit verhaal voor mensen vandaag betekenen?
- Kunnen we vanuit wat zich vandaag afspeelt en vanuit wat we ontdekten uit de traditie een ritueel vormgeven in onze klas (dat voor elk kind toegankelijk is)?
- Is er iets in de traditie dat je wil bevragen vanuit de wereld van vandaag?
- Welke vraag wil je als moslim/ jood/ boeddhist/ niet-gelovige .. stellen bij dit luikje van de traditie? Hoe gaan andere levensbeschouwingen hiermee om? Wat kan het christendom daarin ontdekken dat ook voor christenen waardevol is? Zou jij de traditie verrijken met iets uit een andere levensbeschouwing? Wat en waarom?

...

Belangrijke aandachtspunten

De integrale benadering is misschien niet mogelijk om te realiseren in iedere 50 minuten.

Soms zal een leerkracht tijd nodig hebben om bijvoorbeeld een Bijbelverhaal te ontvouwen of iets uit de context met de kinderen te onderzoeken ...

Op dat moment is men slechts met één perspectief bezig. Toch mag het geheel van de integrale benadering niet uit het oog worden verloren. Het ontvouwen van dat perspectief heeft dan tot doel om dat ene perspectief nader te ontdekken om vervolgens de 3 perspectieven op elkaar te betrekken.

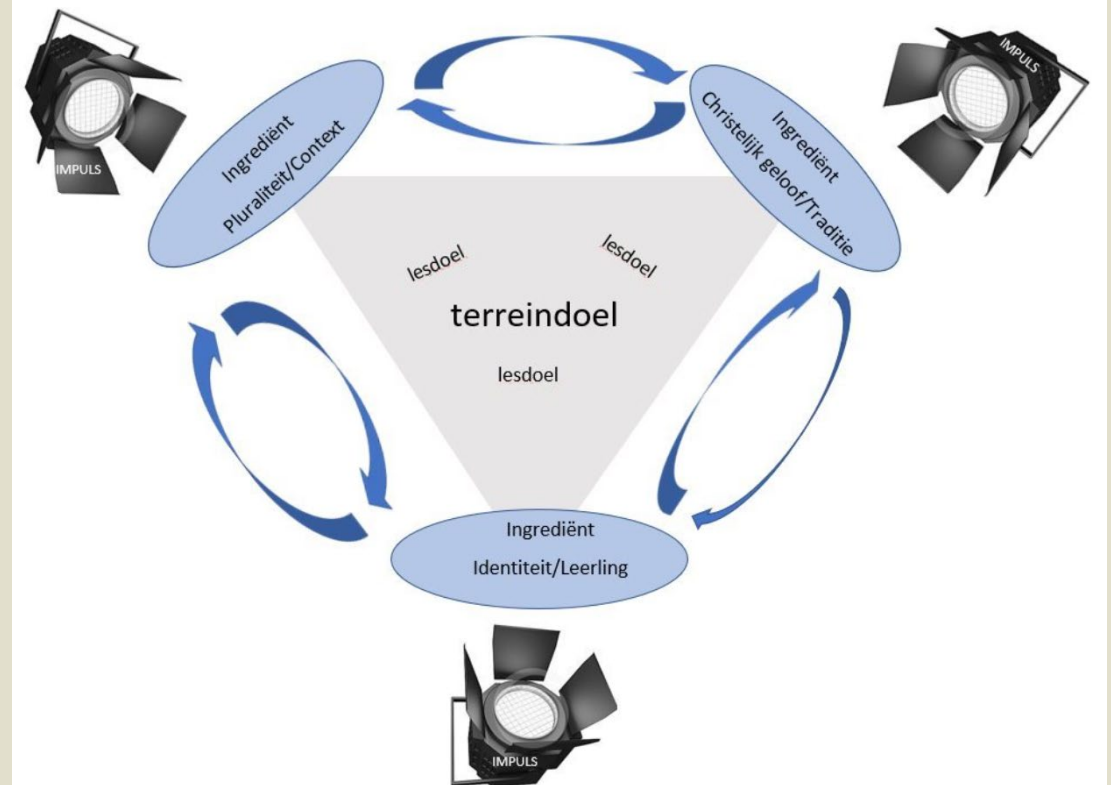
Belangrijke aandachtspunten

Reserveer de christelijke stem niet tot alles rond de samenleving aan bod is gekomen. Zo lijkt het een 'achterafje'. Zo riskeer je het christelijke verhaal er 'gauw nog even aan te willen breien'.

Tips:

- Ook binnen 'context' kun je al iets van de christelijke stem laten klinken.
- Je hoeft geen vaste volgorde in het aan bod laten komen van de drie perspectieven aan te houden. Je kan ook starten met 'traditie'. En meer nog, de integrale benadering vraagt dat de perspectieven op elkaar ingrijpen waardoor op een bepaald moment vlot tussen de 3 perspectieven wordt gewisseld.
- Laat bij 'traditie' een veelvoud aan christelijke stemmen klinken. Breng de pluraliteit binnen.
- Laat ook voldoende stemmen van christenen vandaag klinken.

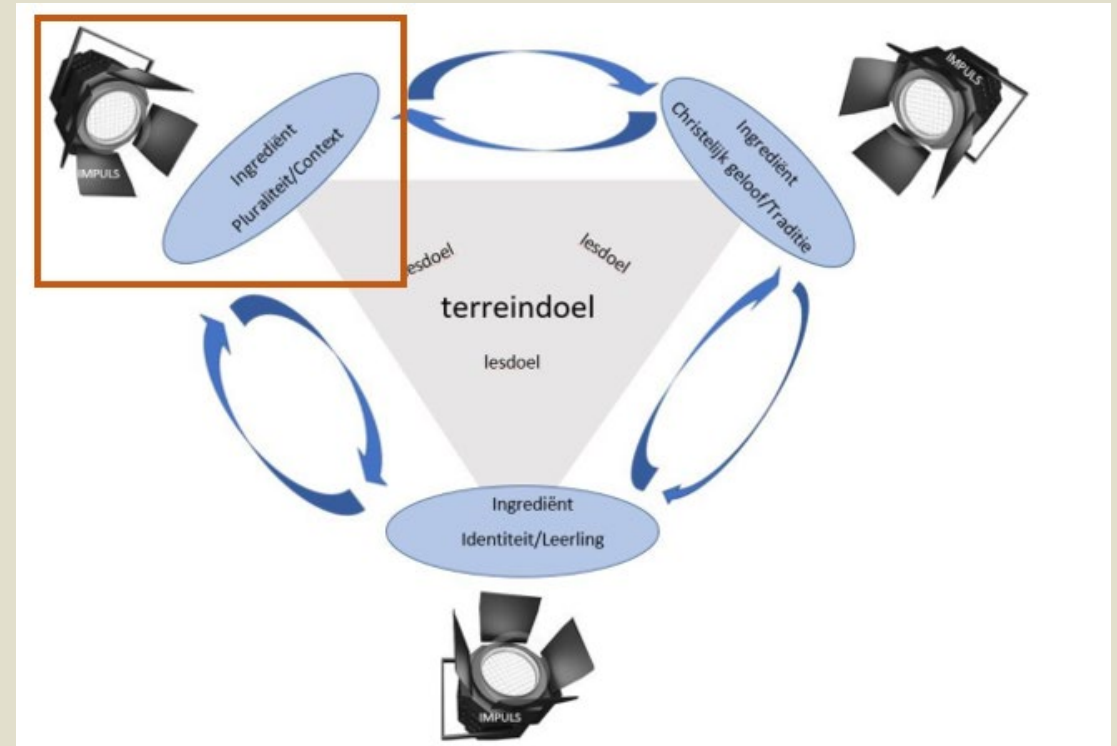
IMPORANT

Een voorbeeld van de integrale benadering ...

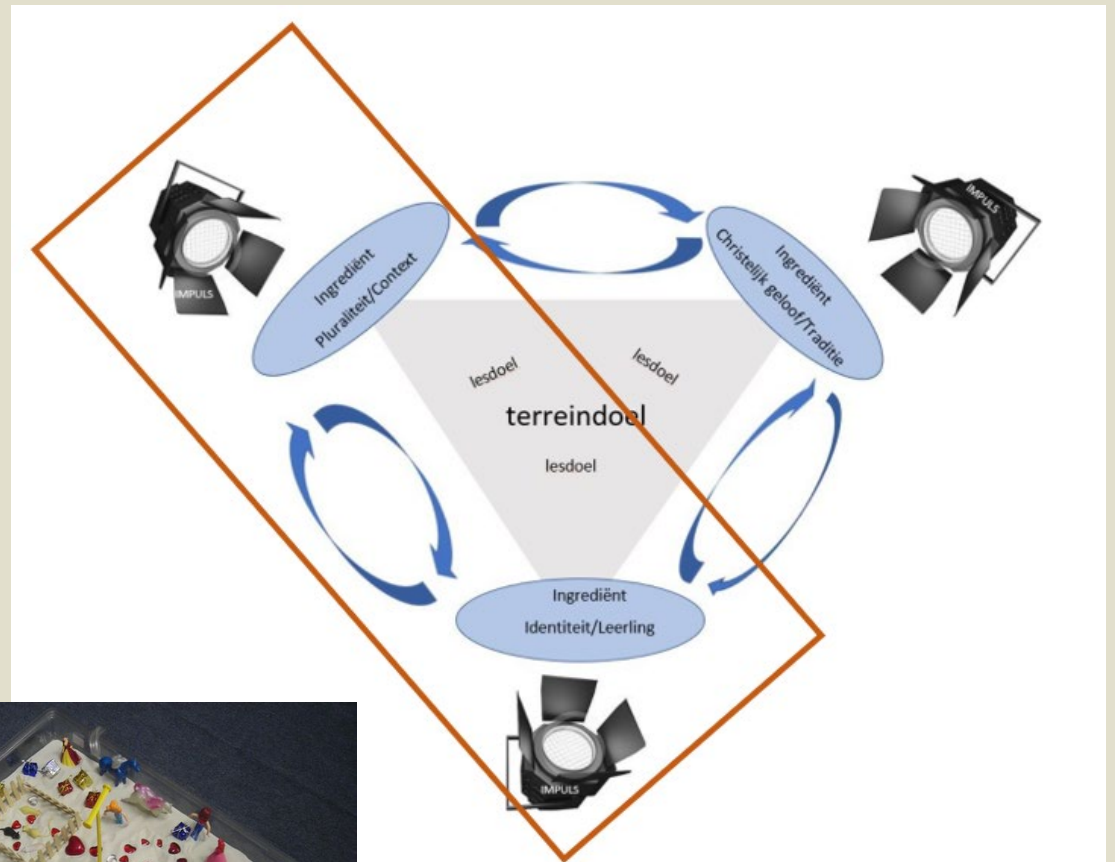
Een voorbeeld Gastvrijheid

Het getuigenis van een vluchteling wordt
voorgelezen.

Een voorbeeld Gastvrijheid

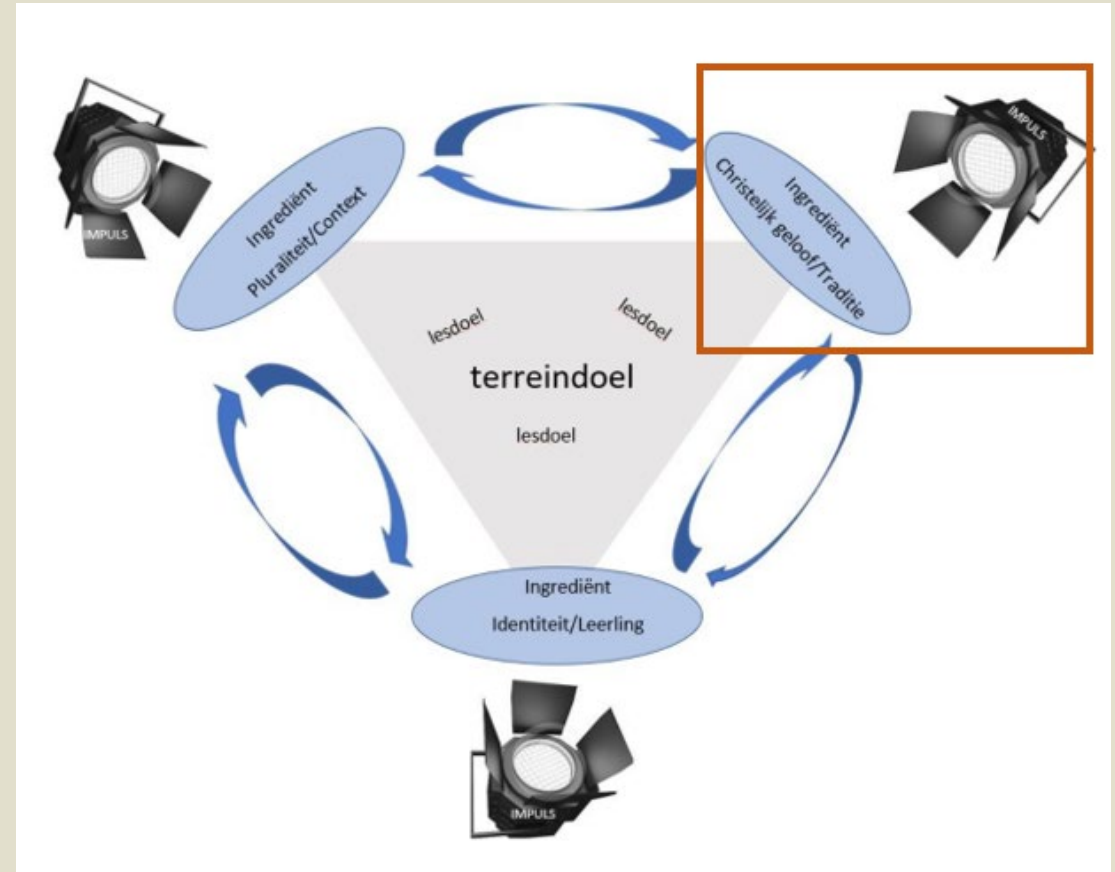
De kinderen leven zich in het getuigenis in en drukken de verschillende fases van het verhaal muzisch uit. Ze zoeken ook een prent met schoenen die ze bij elke fase vinden passen.

Een voorbeeld Gastvrijheid

Het verhaal over de uittocht wordt verteld met de methode Godly Play.

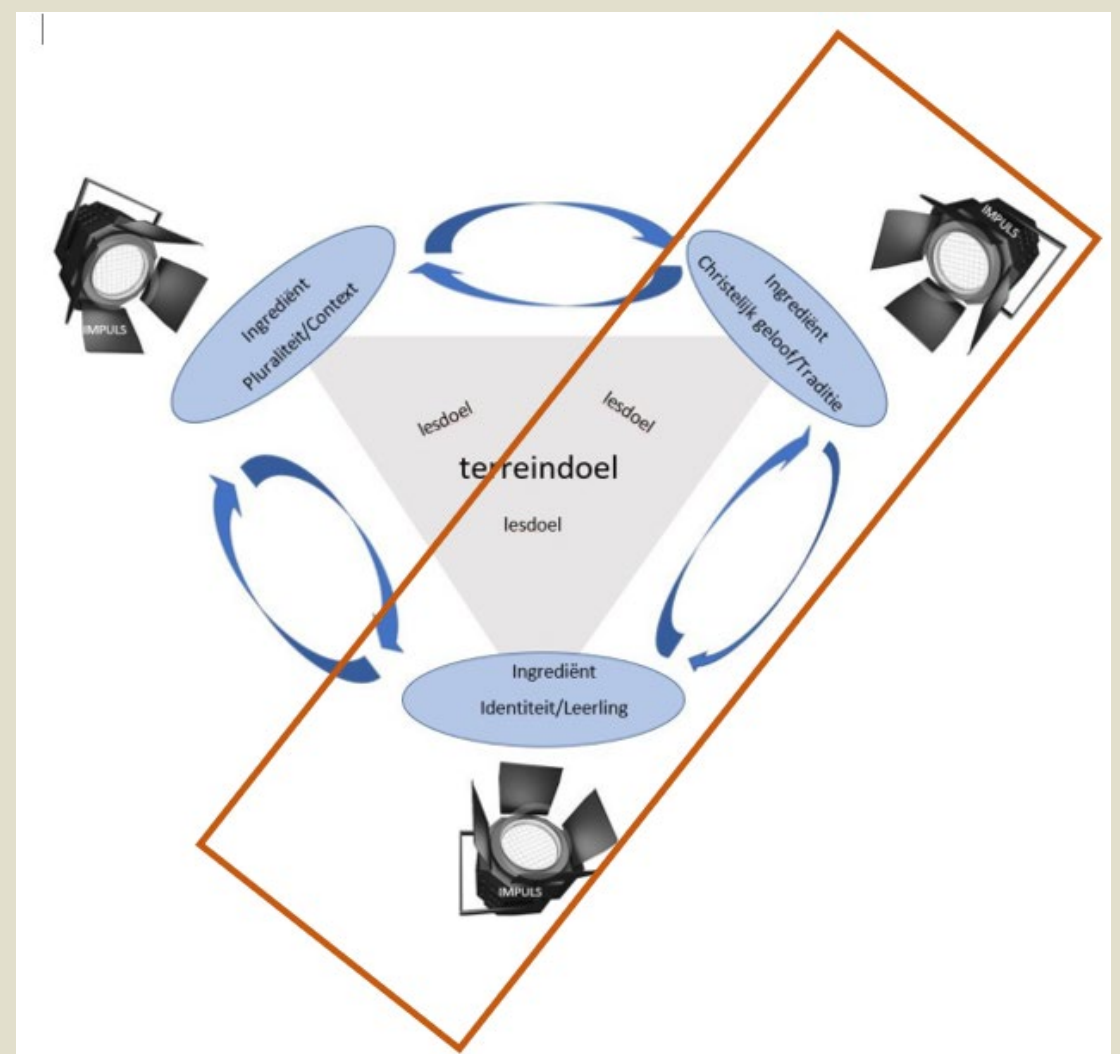
Er wordt het Bijbelvers 'Gedenk zelf dat je vreemdeling bent geweest' aan toegevoegd.

Een voorbeeld Gastvrijheid

Via de verwonderingsvragen en de creatieve verwerking krijgen de kinderen de kans om zich te verbinden met het Bijbelverhaal.

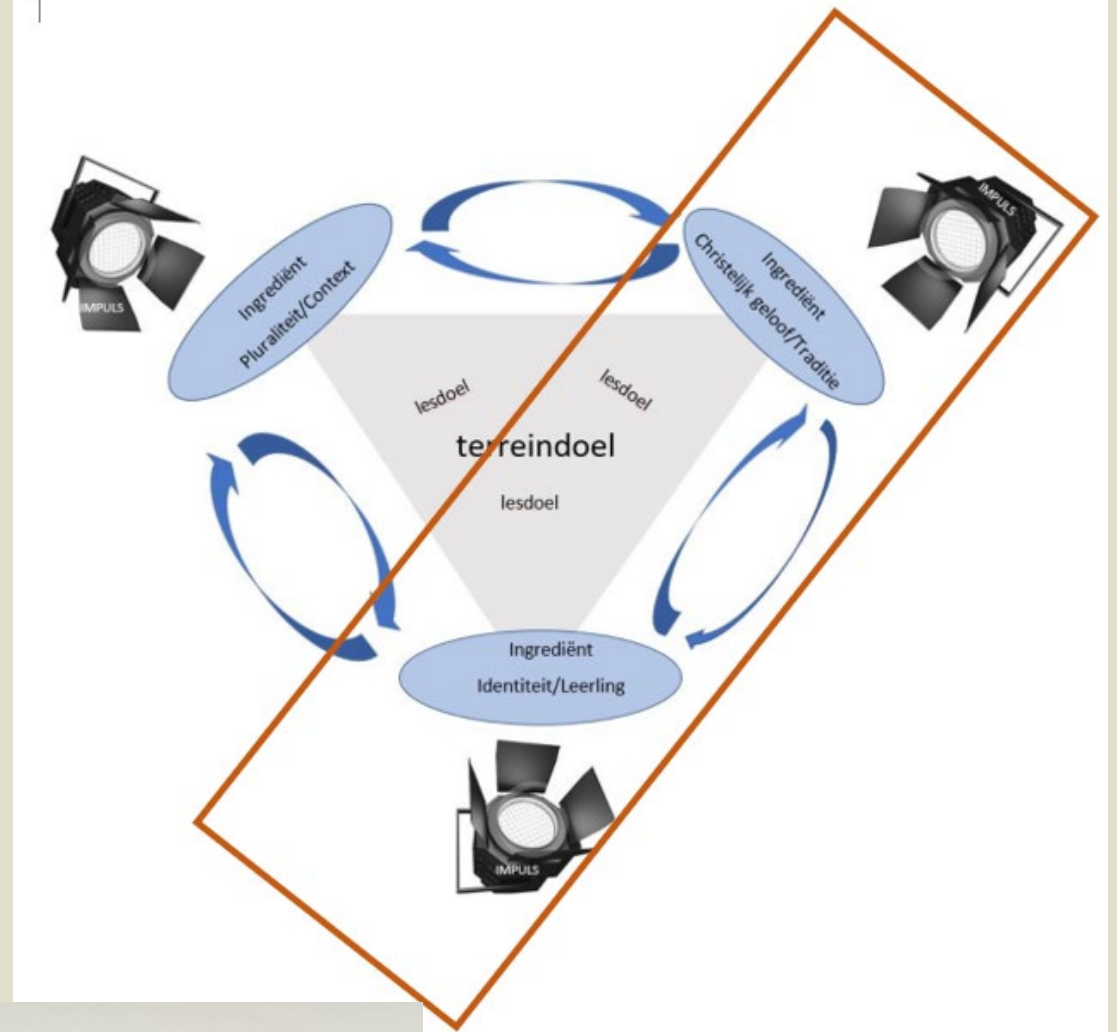
Bij het vieringsmoment wordt samen gezocht naar een ritueel om elkaar gastvrij te verwelkomen in de kring.

Een voorbeeld Gastvrijheid

De kinderen gaan theologiseren rond de zin
'Gedenk dat je zelf vreemdeling bent geweest in
Egypte'.

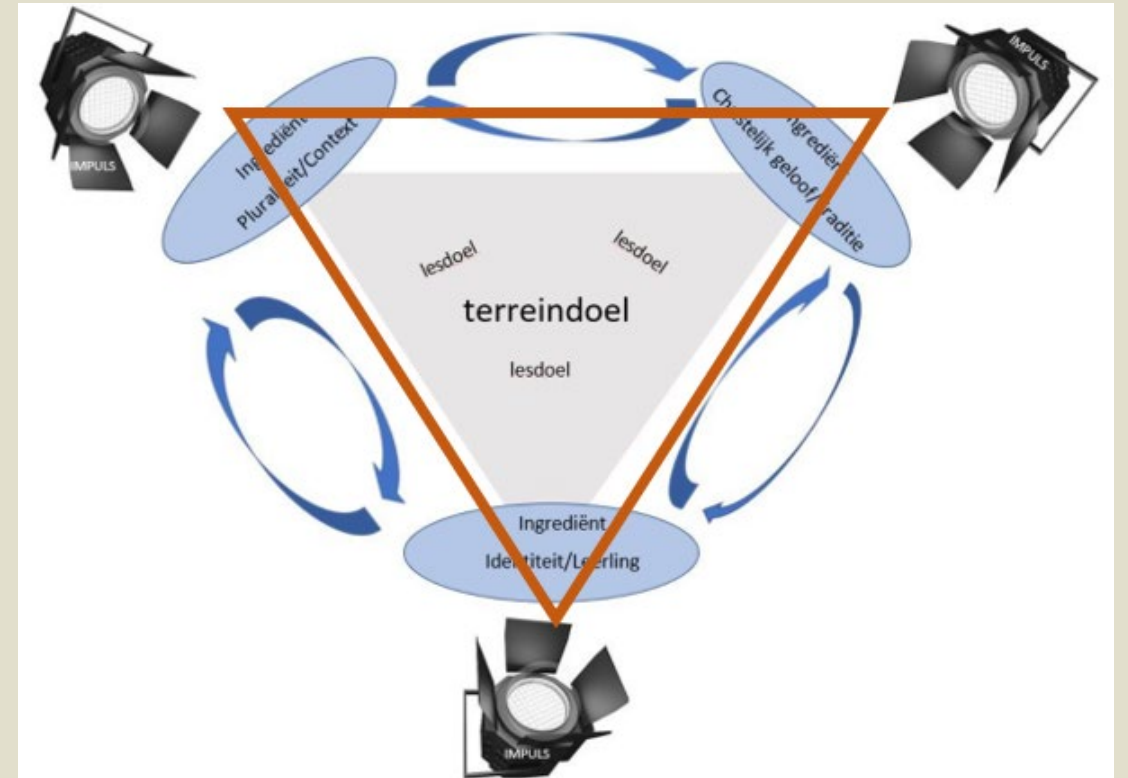
Daarna volgt een reflectiemoment op het eigen
leven: wanneer was ik vreemdeling? Wie heeft mij
gastvrij onthaald? Hoe?

Een voorbeeld Gastvrijheid

Vanuit de zin 'Gedenk dat je zelf vreemdeling bent geweest in Egypte' nemen de kinderen het getuigenis weer op en gaan ze die verder uitdiepen.

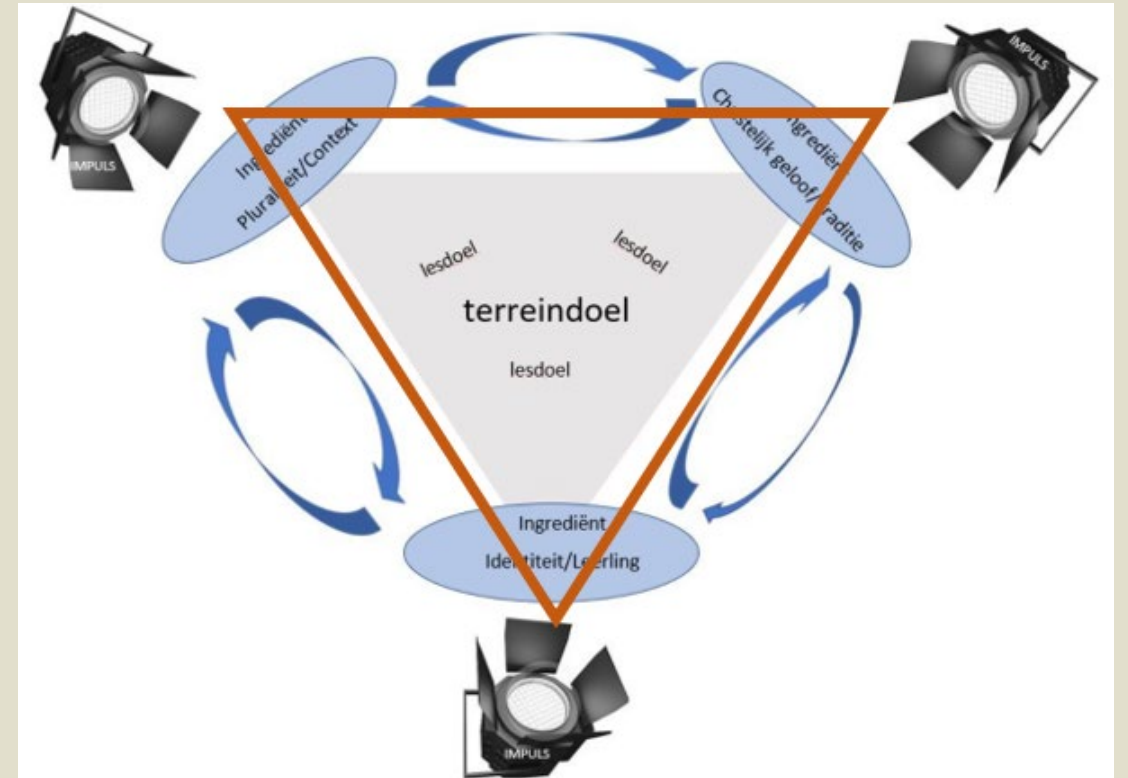
- In de schoenen van een vluchteling
- In de 'schoenen' van God

Een voorbeeld Gastvrijheid

Er wordt een ontmoeting met nieuwkomers georganiseerd.

Het ritueel wordt daarbij hernomen.

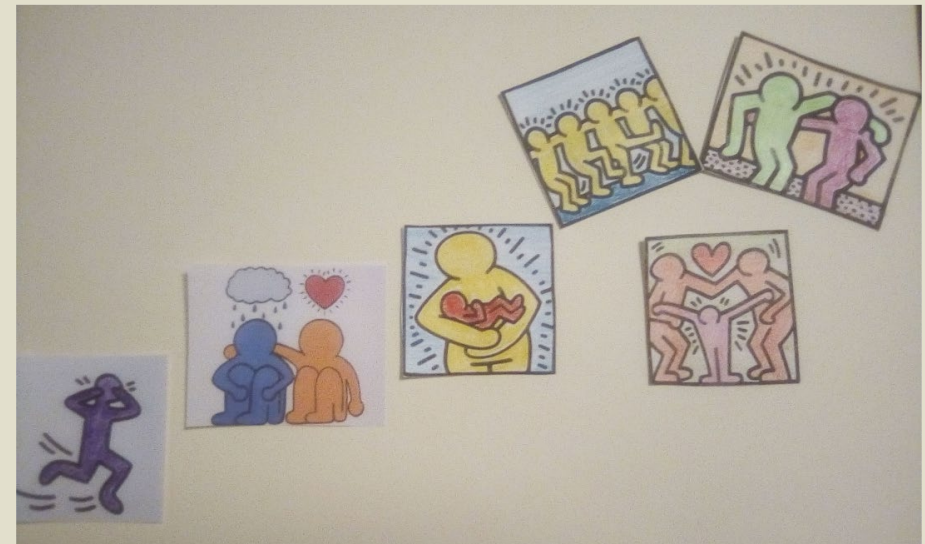
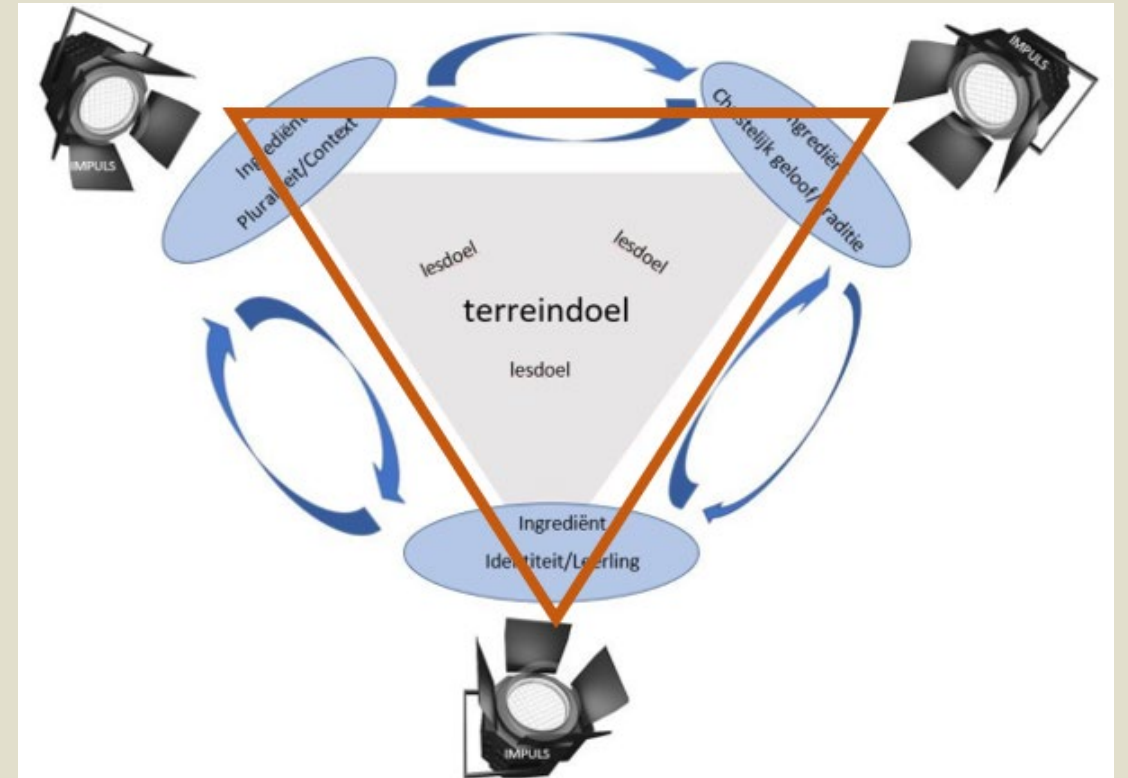

Een voorbeeld Gastvrijheid

Er wordt een kunstwerk rond migratie ontworpen in de stijl van Keith Haring. Daarboven komt het Bijbelvers: 'Gedenk dat je zelf vreemdeling bent geweest.'

De kinderen denken na waar ze het plaats willen geven: aan de schoolpoort, het opvangcentrum, kerkplein ...

Ouders, mensen uit de gemeente, vluchtelingen ... worden uitgenodigd bij de onthulling. Het ritueel rond gastvrijheid kan daarbij worden hernomen.

Intentie 2

Vertel elkaar per twee ...

Welk verhaal is betekenisvol voor jou?

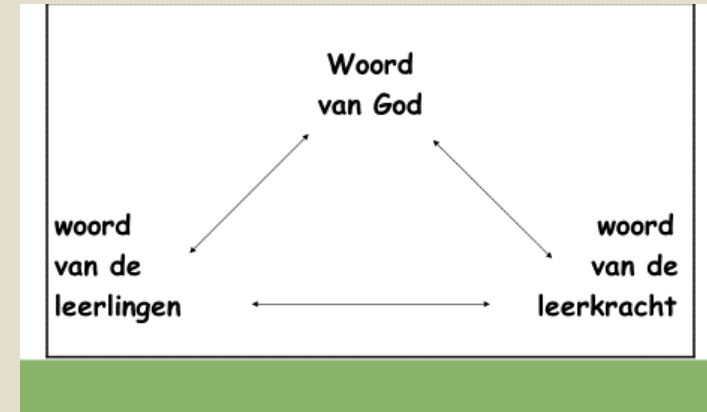
Waarom vertellen we verhalen aan kinderen?

We streven naar een leerplan dat ...

2. ... aanzet tot een sterk hermeneutisch-communicatieve werking.

- Communicatie: wisselwerking woord, wederwoord, het Woord
- de elementen uit de traditie ter sprake brengen en 'openwerken' op zoek naar betekenissen
- niet naar 1 interpretatie sturen maar juist ruimte openen voor meerdere betekenissen / de Bijbel en de katholieke geloofstraditie brengen niet één samenhangende boodschap, maar een veelheid aan mogelijke betekenissen

■ Noot:

Wanneer we spreken over traditie verwijzen we naar het geheel aan Bijbelverhalen, geloofsfiguren, sacramenten, rituelen, symbolen, ervaringen van geloofsgemeenschappen, getuigenissen, religieuze kunst, levensverhalen, het samen Kerk vormen, de geschiedenis van de Kerk, ... Bij elk van deze elementen uit de traditie is een veelheid aan 'antwoorden' mogelijk. Wanneer verwezen wordt naar 'traditie' gaat het dan ook om die veelheid aan elementen.

We streven naar een leerplan dat ...

2. ... aanzet tot een sterk hermeneutisch-communicatieve werking.

- aanzetten tot multi-correlatie
- versterken van de levensbeschouwelijke en religieuze geletterdheid/ helpen thuiskomen in een tweede taal
- Jezus niet enkel zien als een historische figuur (de Jezus van toen) maar zoeken waar iets van Jezus vandaag zichtbaar wordt
- een letterlijke lezing van de Bijbel vermijden: de Bijbel niet enkel zien als een historisch boek of als een ethisch receptenboek / de Bijbel als een vindplaats van betekenis, inspiratie ... / de Bijbel als een complex verhaal van verhalen waarin mensen vanuit verschillende contexten getuigen van hun eigen particuliere Godsontmoeting

Enkele voorbeelden

Belangrijk aandachtspunt

Zorg voor veelzijdige interpretaties.
Voorkom dat er naar 1 betekenis wordt
gestuurd.

Zet aan tot multi-correlaties. Uit een Bijbelverhaal kunnen meerdere inzichten oplichten. Bijvoorbeeld ...

Het verhaal van de lamme die door zijn vier vrienden bij Jezus wordt gebracht.

- Jezus zegt: 'Sta op.' Kun je datgene wat je verlamt achter je laten? Kun je weer opstaan en doorgaan? Wie geeft mensen de moed om recht te veren? Wie doet dat bij jou? ...
- De vier vrienden dragen de lamme. Wat betekent het om – wanneer het leven je verlamt – op iemand te kunnen steunen? Wie draagt je wanneer jij niet meer kan? Wie draag jij? ...
- De mensen laten de dragers en de lamme niet door. Ze vinden het onbetamelijk wat ze doen. Ze zoeken een ongebruikelijke manier van binnenkomen: via het dak. Ze gaan tegen de stroom in. Wanneer ga jij tegen de stroom in? Waarom zou je dat doen? Waarom is dat waardevol?
- Er is geen plaats voor de lamme. De dragers maken een gat in het dak ... Waar zitten er in onze wereld 'dingen' dicht? Waar zou jij gaatjes willen boren om ruimte te maken voor anderen? Waar wil jij plaats creëren voor anderen?
- Een God met veel gezichten ... Waar is God eigenlijk in dit verhaal? Is God bij de lamme die de moed vindt om op te staan? Is God bij Jezus die zegt: 'Komaan, sta op.' Is God bij de dragers die hun vriend niet opgeven? Is God in de ruimte die ontstaat voor de lamme?

Voorbeeld

Geef bijvoorbeeld voor kinderen verschillende interpretaties zodat er voor hen een meervoud aan betekenissen opengaat.

Tip: Op deze manier kan de interne pluraliteit aan bod komen.

Tip: Door letterlijke en symbolische interpretaties op te nemen kunnen kinderen verschillen bemerken tussen beide interpretatiestijlen.

Verrijzenis betekent voor mij dat iets van jou verder leeft bij God.

Verrijzenis zie ik als niet blijven hangen in ontgoocheling en verbittering maar weer doorgaan.

Verrijzenis is het graf loslaten. Daar niet blijven staan en weer in het leven gaan staan.

Verrijzenis is Jezus herkennen in wat mensen vandaag doen.

Verrijzenis betekent voor mij dat Jezus nu niet meer alleen die Jezus van lang geleden is maar dat je hem vandaag ook in andere mensen ziet.

Verrijzenis zie ik als Jezus' droom levend houden, zijn verhaal verder vertellen.

Verrijzenis betekent voor mij voor mensen de steen weggrollen waardoor ze weer kunnen verdergaan met leven.

Tip

De kinderen dienen ook steeds vrij te zijn in hun antwoorden en standpunten. Het doel is wel dat ze worden uitgedaagd in hun denken, maar niet dat ze in een bepaalde zienswijze worden geduwd.

Voorbeeld: muren die begrenzen – muren die vallen

- Er worden foto's getoond van muren die vluchtelingen weren. Wat zeggen de mensen aan de ene kant? Wat zeggen de mensen aan de andere kant? De kinderen bouwen met kartonnen dozen een muur en noteren het erop/ tekenen hun boodschap met graffiti erop/ spelen het uit ...

- Het verhaal van Mozes die met het volk wegtrok uit Egypte en bij de muren rond Jericho aankomt wordt verteld. Wat zouden ze aan beide kanten van de muur zeggen? De kinderen bouwen een tweede muur en markeren wat bij de muur uit het Bijbelverhalen en de hedendaagse muren hetzelfde klinkt.
- In Jericho gaat het geluid dat men maakt steeds luider klinken totdat de muur valt ... Hoeveel 'geluid' moeten vluchtelingen maken voor een muur valt? Wat wordt mogelijk wanneer een muur valt? Hoe zou het verhaal verder gaan als één van de hedendaagse muren valt? Heeft dat iets met God te maken? **De kinderen zijn volledig vrij in hun antwoorden om het standpunt in te nemen dat ze wensen.**
- De kinderen spelen een rollenspel bij de eerste muur die ze bouwden. Willen ze die laten vallen of niet? Hoe luid moet men de klacht maken om de muur te laten vallen? Worden er voorwaarden afgesproken of niet? Wat zeggen beide partijen aan elkaar? **De kinderen spelen in alle vrijheid ...**

De kinderen zijn steeds vrij om het standpunt in te nemen dat ze verkiezen. Hoe waardevol een bepaald standpunt ook mag lijken ... De kinderen hebben recht op hun eigen keuzes en meningen.

Het denken van de kinderen kan wél worden uitgedaagd ...

Voorbeeld: Bekijk deze foto's ... Wat gebeurde er met de muur? De wip drukt uit hoe er een bres kan komen in de muur, hoe je aan de andere kant iemand kan vinden die net als jij zin heeft om te spelen ...

De vrijheid van het kind blijft echter gerespecteerd: het heeft recht op zijn/ haar eigen keuzes en meningen.

Noot: Ook de privacy van kinderen dient te worden gerespecteerd. Wanneer ze iets niet willen uitspelen of niet willen getuigen of ... Dan dient die keuze te worden aanvaard. Bouw ook aan een veilige klassfeer (door bijvoorbeeld zorg te dragen voor een afsprakenkader, sfeerschepping ...)

Tip

Help kinderen ontdekken waar mensen Jezus vandaag kunnen zien. Het is zinvol om te voorkomen dat er enkel over Jezus als 'de figuur van 2000 jaar geleden' wordt gesproken. Waar valt iets van Jezus nu te ontdekken? Stel regelmatig die vraag.

Daarbij is het ook aangewezen om Jezus niet louter naar voren te schuiven als 'wie goed doet' maar om Jezus te helpen ontdekken in het kwetsbare, in de gebroken mens ...

(Al wat je voor de minste van mijn broeders hebt gedaan, heb je voor mij gedaan.)

Soms wordt aan kinderen de vraag gesteld: 'Hoe kunnen we zijn zoals Jezus?' Maar misschien moeten we beginnen met de vraag: 'Waar is Jezus te vinden in de omgeving?'

Niet: 'Ik moet zijn zoals Jezus' (moraliserend en geeft weinig openheid)

Maar: 'In de ander is iets van Jezus te zien.'

Voorbeeld

Chantal Leterme: 'Ik vroeg me na het Pinksterverhaal af waar Jezus vandaag te vinden is ... In de Bijbel, het breken van het brood en de ander. Vandaar dit drieluik.'

Jezus op sneakers ...

'Het was een bewuste keuze om sportschoenen te schilderen. Wij gaan vandaag om met die verhalen, we moeten op zoek gaan naar de betekenis die ze nu hebben.'

Lc. 24, 13-35 (drieluik) - Chantal Leterme (2022) © Chantal Leterme

Tip

Om de elementen uit de traditie te laten 'opengaan' is het goed om verschillende werkvormen in te zetten: Godly Play, muzisch werken, bibliodrama, biblioloog, symboolpanelen, meditatie, werken met kunst, kijktafels, werken met laptops en iPads, lapbooks, mindfulness, bodembeelden, filosoferen en theologiseren ...

Op die manier kunnen de verhalen en beelden uit de traditie op verschillende manieren worden 'opengewerkt'.

Aandachtspunt: Een werkvorm dient steeds ten dienste van de leerinhoud te staan.

Tip

Essentieel is om kinderen te helpen thuiskomen in de 'tweede taal' die de Bijbel hanteert. Hoe jong ze ook zijn, help hen ontdekken dat het niet gaat om een letterlijk verstaan van de Bijbel maar om een beeldspraak die naar menselijke ervaringen verwijst.

De kromgebogen vrouw is niet letterlijk krom, maar gaat gebukt onder een last die ze meedraagt. In de ontmoeting met Jezus gebeurt er iets waardoor ze vrij wordt van die last.

De blinde Bartimeüs is niet echt blind, maar wel blind voor het leven. Hij ziet het niet meer zitten. In de ontmoeting met Jezus gebeurt iets waardoor hij het weer ziet zitten.

De man met de verschroepelde hand kan zijn hand niet reiken naar de ander. Hij kan niets geven, niet delen ... De ontmoeting met Jezus maakt dat hij de ander weer de hand kan reiken.

De doofstomme is niet echt doofstom, maar hij beluistert niet wat anderen zeggen en niemand beluistert hem. Hij raakt geïsoleerd, vereenzaamd, los van echte communicatie.

Tip

Om kinderen te helpen thuiskomen in deze tweede taal is het zinvol om voor versies van Bijbelverhalen te kiezen die uitdrukking geven aan wat mensen geraakt heeft. Reik kinderen verhaalversies aan die de existentiële dimensie benadrukken: dat wat mensen vanbinnen heeft bewogen.

Een vrouw schuifelt over straat ... Ze is op weg naar de synagoge, een plaats om te bidden. Ze schuifelt heel langzaam want ze is helemaal kromgebogen.

Achttien jaar lang stapt ze al zo kromgebogen dat ze alleen de straatstenen en haar eigen schuifelende voeten ziet. Ze heeft al heel lang geen gezicht meer gezien. Ze kan niet opkijken. Ze ziet niemand. Alleen straatstenen en voeten ...

Ooit was ze een jonge vrouw, heel kwiek en levendig.

Hoe het precies begon, dat weet ze niet meer.

Maar jaar na jaar zag je haar precies wat kleiner worden, in beslag genomen door de dagelijkse zorgen.

Grote en kleine zorgen die haar langzaam maar zeker wat naar beneden haalden. Toen maakte ze ook een fout. Ze schaamde er zich voor. En dus liep ze wat met haar hoofd voorovergebogen om de mensen niet te hoeven aankijken. Nu lijkt ze wel gevangen in die houding. Ze kan zich niet meer rechtop richten. Langzaam maar zeker ziet ze ook dat de mensen haar gaan mijden. Ze ziet er ook zo vreemd uit. En als je tegen haar praat, praat je eigenlijk tegen haar kromgebogen rug. Dus praat niemand meer met haar. Het duurt ook zo ontzettend lang voor ze bij je is. Met dat trage, talmende geschuifel! Trouwens, had zij niet ooit die ongelooflijk stomme fout gemaakt? Waarom zou je ook met zo iemand praten?

Iedere sabbat schuifelt deze vrouw, bijna onzichtbaar, richting synagoge. Wat hoort ze daar? Ze kan haar oren bijna niet geloven. Daar spreekt een warme stem. Iemand die vertelt over liefde, over hoe mooi je bent als mens. Iemand die vertelt over God en dat God niet wil dat iemand gebukt moet gaan. Iemand die zegt dat hij droomt van een plaats waar niemand meer gebukt hoeft te gaan.

Ze kan haar nieuwsgierigheid niet bedwingen. Wie is die man, die daar spreekt? Ze schuift het gordijn opzij en kijkt nieuwsgierig naar binnen, waar de stem vanuit het mannengedeelte opklinkt. Jezus merkt dat en kijkt naar haar. Hij ziet haar. Hij ziet haar echt! Dus Jezus: handen uit de mouwen! Hij zegt: 'Kom dichterbij! Hier vlakbij me.' Jezus ziet wie zij ten diepste is en raakt haar aan. Ze voelt iets wat ze al lang niet meer heeft gevoeld.

Ze richt zich een beetje op en kijkt in zijn ogen. Dat geeft haar moed. Ze richt zich verder op. Vanaf vandaag mag ze rechtop gaan! Ze dankt God, want voor haar is er hier iets gebeurd dat met God te maken heeft ...

(naar Lucas 13,10-17)

Tip

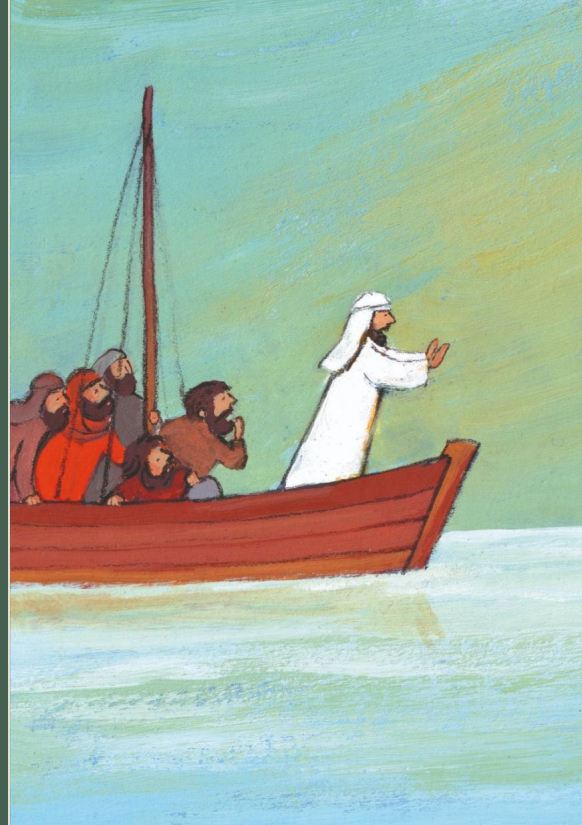
De keuze van het beeldmateriaal bepaalt ook veel in de ondersteuning van kinderen om in die tweede taal te groeien.

Spreekt Jezus bij het stillen van de storm op een afbeelding bijvoorbeeld echt tegen de golven? Dan stimuleert dit tot een letterlijk verstaan van de tekst en opent het niet de mogelijkheid om te ontdekken hoe mensen vanuit hun geloof ook wanneer het stormt in hun leven weer de rust kunnen vinden ...

Het kan aangewezen zijn om voorbij letterlijke voorstellingen te gaan, naar alternatieve afbeeldingen ...

Laat de kracht van beelden, illustraties ... spreken.

Tip: Kunst kan zinvol beeldmateriaal aanreiken. Wees dan wel behoedzaam dat de afbeeldingen toch niet zo worden ingezet dat ze een letterlijke interpretatie stimuleren.

Hoe symbooltaal naar het niveau van het letterlijke wordt gebracht ...

Jezus geneest iemand die blindgeboren is

Tip

Zoek naar beeldmateriaal dat een symbolisch verstaan bevordert.

Kan deze afbeelding iets van verrijzenis uitdrukken?

Kan deze afbeelding iets van Pinksteren uitdrukken?

Kinderen helpen thuis komen in de tweede taal kan ook inhouden dat je hen vraagt welke bloem ze verbinden met Pasen, met Goede Vrijdag, met Pinksteren ...?

Kinderen helpen thuis komen in de tweede taal kan ook inhouden dat je hen uitdaagt op zoek te gaan naar de engel op deze prent. Is de engel één van de blauwe figuurtjes met vleugels? Of is het de man die de vrouw met de rollator optilt om te doen wat haar alleen niet lukt?

Intentie 3

We streven naar een leerplan dat ...

3. ... ook de inzichten uit de **negatieve theologie** integreert:

- geen God die wordt voorgesteld als de man met de baard gezeten op een wolk, de straffende God die angst inboezemt, een marionettenspeler die de touwtjes in handen heeft, een gatenvuller ...

We streven naar een leerplan dat ...

3. ... ook de inzichten uit de **negatieve theologie** integreert:

- ruimte creëert voor het weerbarstige van geloven, de moeilijke kanten van geloven, de 'worsteling met' in het geloof / geloven is niet 'eenvoudig' maar een zoekproces dat soms moeilijk is / God die 'terugworstelt'
- ruimte geeft aan het zoeken, de twijfel, het niet-weten ...

We streven naar een leerplan dat ...

3. ... ook de inzichten uit de **negatieve theologie** integreert:

- het 'onkenbare' van God / God als Mysterie

Een oud verhaal uit Oost-Europa, een soort sage, kan dit nog wat verhelderen. Daarin wordt verteld over een heel groot bos. Midden in dat bos is een ronde open plek. Daar staan geen bomen en er groeien ook geen struiken. Daardoor valt daar ook meer licht. Iedereen die door dat bos komt, weet dat je die lege plek niet mag betreden. Ook de dieren weten dat.

Niemand weet wie de lege plek daar ooit heeft aangebracht. Ook de boswachter niet. En iedereen beseft, dat je die plek niet mag opvullen door er iets neer te zetten, of er een tempeltje of een kapel te bouwen.

God als een open plek in ons bestaan. Dus geen almachtig opperwezen, geen instantie die alles kan maken of breken. Geen grote regisseur die achter de schermen aan de touwtjes trekt zonder dat wij er nog aan te pas komen. Maar een lege, heilige plek. De wegen naar die open plek zijn bezaaid met onze beelden, symbolen en verhalen. Maar die plek is niet ons bezit en kan het ook nooit worden. [...]

Loed Loosen, in *Het derde testament. De bijbel verder schrijven*, Mechelen (VBS), 2005, p. 11-15.

We streven naar een leerplan dat ...

3. ... ook de inzichten uit de **negatieve theologie** integreert:

- en daarbij niet 'Jezuologisch' is (denkt te weten wie en hoe Jezus is / wie Jezus is vernemen we enkel vanuit mensen die vertellen wat Jezus voor hen betekent / niet meent het optreden van Jezus rechtstreeks op ons handelen te kunnen toepassen zonder bemiddeling)
- het eschatologisch voorbehoud een plaats geeft (er is steeds een spanning tussen 'het reeds' en 'het nog-niet' van het Rijk Gods)

Wij zijn werklieden

door Mgr. Oscar Romero

*Het is goed af en toe een stap terug te zetten
om te kijken naar wat achter ons ligt.
Het Rijk gaat immers niet alleen
onze inspanningen te boven,
maar soms hebben wij er zelfs helemaal geen zicht op.*

*Gedurende ons leven realiseren we slechts
een klein gedeelte van het werk van God,
dat een prachtige onderneming is.
Niets van wat we verwezenlijken zien we ooit voltooid,
met andere woorden,
het Rijk Gods overtreft ver onze mogelijkheden.
Geen enkele van onze verklaringen geeft weer
wat we willen zeggen.
Geen enkel gebed geeft volledig ons geloof weer.
Geen enkele godsdienst is helemaal perfect.
Geen enkel pastoraal bezoek is helemaal doeltreffend.
Geen enkel programma voltooit de missie van de Kerk.
Geen enkele verzameling doelstellingen en objectieven
kan ooit compleet zijn.*

*Zo zitten wij nu eenmaal in mekaar.
We planten zaadjes die ooit zullen opschieten.
Wij begieten de jonge plantjes,
in het besef dat ze de belofte
van de toekomst in zich dragen.
We leggen de fundamenten
van wat moet worden opgetrokken.
Wij bereiden het zuurdeeg dat resultaten zal geven
die wij nooit kunnen bereiken.*

*We kunnen niet alles doen,
en dit te beseffen geeft ons een gevoel van bevrijding.
Het staat ons toe een bepaalde taak aan te pakken
en ze zo goed mogelijk uit te voeren.
Misschien slagen we er niet in ze te voltooien,
maar het is alvast een begin,
een stap verder op onze weg.
Het geeft ons de kans om
de Genade van God in ons binnen te laten
en Hem de voleinding van ons werk toe te vertrouwen.
We zullen nooit het
eindresultaat van onze inspanningen zien,
maar dat is nu eenmaal het verschil tussen de Meester,
de ambachtsman en de werkmans.*

*We zijn slechts werklieden, geen Meester.
We zijn dienaars, geen Messias.
We zijn de profeten van een toekomst
die ons niet toebehoort.*

Enkele voorbeelden

Voorbeeld

Het is zinvol om in de lessen r.-k. godsdienst duidelijk te maken dat geloven steeds ook zoeken is. Heel vaak is een Bijbeltekst niet meteen helder: hoe kan die tekst nu betekenisvol zijn? Mensen zoeken soms lang voor een tekst voor hen iets kan betekenen.

Geloven is zoeken ...

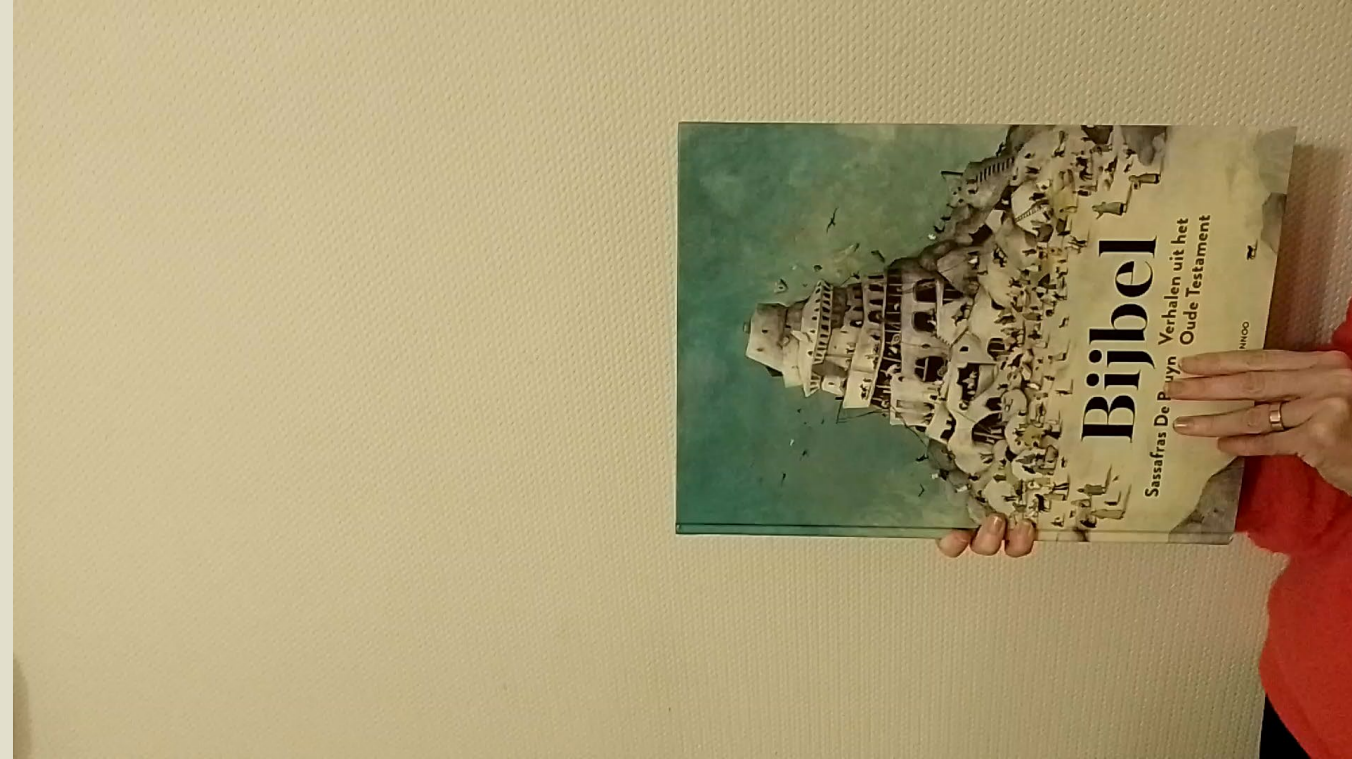

Het is aangewezen om kinderen te helpen ontdekken dat geloven zoeken is, bijvoorbeeld door de Bijbelteksten in een geocache te leggen en ernaar op zoek te laten gaan. Dit is een letterlijk zoeken, maar zo komen de kinderen al bij de ervaring van het 'niet weten'. Bij het vinden van de geocache kan de leerkracht aangeven dat de tekst nu wel gevonden is, maar de betekenis nog niet ... Dat vergt weer een nieuwe zoektocht, maar dan op een andere manier ... Zo kan aan kinderen worden verteld dat geloven 'op zoek zijn is' en dat je soms snel betekenis vindt in een Bijbeltekst, maar dat je vaak ook lang moet zoeken naar betekenis en dat je die soms ook niet vindt ...

Voorbeeld

Het is zinvol om kinderen aan te geven dat Bijbelverhalen wat 'weerwerk' kunnen leveren. De betekenis licht niet altijd meteen op. Soms 'worstelt het verhaal terug' en gaat het niet meteen open ... Dit is echter een heel normaal proces ... Wie niet voor ogen houdt dat de Bijbel lezen steeds een zoekproces is, dreigt te snel het Boek weg te leggen omdat de verhalen niet meteen spreken ... Een Bijbelritueel bij de start van het vertellen van het verhaal kan dit duiden.

filmpje

Voorbeeld

Het is goed wanneer kinderen mogen ontdekken dat je nooit helder kan vertellen wie God is. God kun je niet uitleggen. Alle woorden schieten tekort. Elk beeld zegt te weinig ...

Het is zinvol om regelmatig aan te geven dat elk beeld van God ook maar een beeld is: een beeld dat iets uitdrukt van hoe mensen God ervaren maar dat nooit adequaat weergeeft wie God is.

filmpje

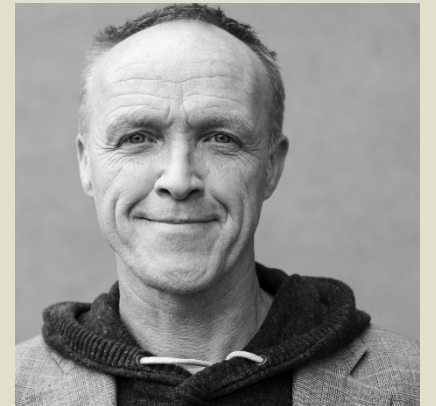
Voorbeeld

Het is aangewezen om het denken over God regelmatig open te breken en de kinderen erop te wijzen dat we God niet kunnen bevatten. Laat kinderen regelmatig denken: 'Is God wel zoals ik me God voorstel?' Zo blijft hun denken open en lopen ze niet vast in bepaalde denkbeelden.

Ik ben de wolken en de wind
Het vuur dat eeuwig brandt
Ik ben de stroming
De zee
Ik ben het grenzeloze land
Onvoorspelbaar
Ik ben niet wat je denkt
Er is teveel van mij gemaakt
Wat ik helemaal niet ben

Stef Bos

Het lied van God

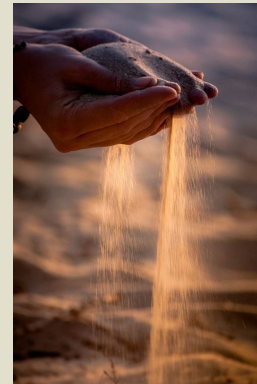

Voorbeeld

Hanteer ook beelden die uitdrukken dat mensen God nooit kunnen vatten ...

Voorbeeld 1

Vandaag vertel ik jullie weer een Bijbelverhaal. In de Bijbel staan allemaal verhalen van mensen die soms iets van God gevoeld hebben. Of die op zoek zijn naar God ... God krijg je immers niet 'te pakken'. Misschien is God wel als zand. Je kan zand voelen. Het kan heerlijk verkoelend zijn of juist zalig warm. Tegelijk sijpelt het tussen je vingers door. Je kan het niet vasthouden. Soms zijn er momenten dat mensen iets van God voelen of menen te ontdekken. Maar je kan het niet vasthouden. Het ontsnapt je telkens weer. Daarom plaats ik tijdens het vertellen van het verhaal wat zand naast onze klaskaars. Wanneer jij het niet zo makkelijk vindt om iets van God te ontdekken in dit verhaal, kun je naar dit zand kijken. En dan weet je dat wat je voelt heel gewoon is. God kun je namelijk niet zo maar 'te pakken krijgen'.

Voorbeeld 2

Samen met jullie wil ik vandaag nadenken over God. Daarom plaats ik de foto van de maan in al haar stadia bij ons. Soms laat de maan zich vol en rond zien. Soms is er maar een stukje van de maan te zien. Soms is er geen maan te zien, hoe graag je dat misschien zou willen op dat moment. Zo gaat het ook met God ... Soms hebben mensen heel duidelijk het gevoel iets meegemaakt te hebben dat voor hen met God te maken heeft (volle maan). Soms denken mensen een glimp van God te zien (sikkeltje van de maan). Soms zien of voelen mensen helemaal niets van God (nieuwe maan) ook al willen ze dat misschien nog zo graag ... Wanneer wij vandaag op zoek gaan naar God is het goed om hieraan te denken.

Voorbeeld

Soms wordt aan kinderen gezegd dat je God niet kan zien, maar wel kan voelen. Echter, dat voelen is van een andere orde dan wat we doorgaans met 'voelen' bedoelen. Ook dat 'voelen' is metaforisch taalgebruik want je voelt God niet zoals je je trui voelt of de warmte van de persoon naast je ... Wanneer dit niet helder is kan de idee ontstaan kan een kind denken: ik voel God niet dus ben ik niet gelovig ...

Voorbeeld

Voor kinderen is het ook aangewezen dat jij als leerkracht aangeeft waar God volgens jou niet is. Ook dit is helpend voor kinderen om tot een kritische levensbeschouwelijke ingesteldheid te komen. Niet alles komt van God.

Zelfs niet wanneer men zegt dat het in Gods naam gebeurt ... Wat helaas regelmatig gebeurt. Het is zinvol om kinderen kritisch te leren kijken naar dergelijke processen. Om te voorkomen dat kinderen zich afkeren van geloof 'omdat het zo vaak geweld veroorzaakt' is het dan ook goed dat ze zich kritisch leren verhouden tegenover dergelijke praktijken.

Het zegenen van wapens van een regiment van het Oostenrijkse leger tijdens de Eerste Wereldoorlog

De zegening van wapens in het Russisch leger in de oorlog tegen Oekraïne

Button van de VS tijdens de Vietnamoorlog

Nederlandse reformatorische kerk tijdens corona-epidemie

Het is zinvol om kinderen te leren kritisch te zijn in het gebruiken van de naam van God. Welke ervaringen hebben met God te maken? Proberen mensen soms God voor hun karretje te spannen?

Voorbeeld

Soms denken kinderen dat als je twijfelt je niet gelovig kan zijn. Thematiseer de twijfel van gelovigen vroeger en nu zodat kinderen zien dat geloven soms ook een worsteling is.

Wanneer er Bijbelfiguren aan bod komen is het zinvol om ook hun worsteling te tonen. Het is goed om Elia niet enkel te brengen als een vurige profeet maar ook als iemand die op de vlucht slaat, die uitgeput is en zich verlaten voelt. Het is goed om Mozes niet enkel te brengen als degene die opstaat tegen Farao maar ook als iemand die het niet ziet zitten om op te komen tegen de slavernij, die twijfelt en niet op weg wil gaan. Paulus is niet enkel een dynamisch figuur in het verspreiden van het christendom. Hij tast ook lang in het donker ...

Daarbij is het zinvol om ook hedendaagse getuigenissen binnen te brengen van het worstelen met het geloof: alledaagse verhalen van jonge christenen vandaag, van leeftijdsgenoten van de kinderen ...

Voorbeeld

Geef kinderen aan dat ze mogen worstelen en dat twijfel bij geloven hoort.

Wanneer kinderen dit niet beseffen kunnen ze het geloof gaan zien als een onkritische ingesteldheid en er zich van afkeren zodra de twijfel bij hen groeit. Een realistisch perspectief op geloven toont dat geloven altijd 'een zoeken' is.

Voorbeeld

Bloem-steen-schelp-ronde

Bij het afsluiten van een terrein wordt er een schaal neergezet met fluwelen bloemen, stenen en schelpen. De kinderen kunnen zelf een voorwerp nemen. Elk voorwerp heeft een betekenis.

- De fluwelen bloem staat voor iets wat bij jou is open gebloeid.
- Een steen staat voor iets wat hard gevallen is, iets wat moeilijk ligt.
- Een schelp staat voor iets dat een beetje opengegaan is – een nieuw idee, een nieuw inzicht – maar het is nog niet helemaal opengegaan. Er blijven vragen ...

De kinderen mogen zelf een of meerdere voorwerpen uit de schaal nemen en hun keuze toelichten. De voorwerpen krijgen allemaal een plaats rond een kaars. De leerkracht benoemt dat het verhaal hier niet af is, dat het denken verder gaat en dat al wat er in de ronde benoemd werd stof kan zijn om verder na te denken ...

Het is zinvol om God niet alleen ter sprake te brengen bij het denken over of praten over God, maar om God ook ter sprake te brengen vanuit de sfeer van de stilte, vanuit een ritueel, vanuit een symbool, vanuit een gebed ... Voorbeeld: een ritueel van steeds meer licht brengen en een pad van licht volgen – Als leerkracht zeg je: ‘Voor mij heeft dit iets met God te maken.’

Tip: Je gebruikt best taal die in de sfeer van het aanvoelen en het vermoeden blijft. God is immers nooit 'helemaal helder' te krijgen.

Laat beelden open. Laat ruimte tot groei. Bied verschillende beelden aan (bijvoorbeeld uit de Bijbel, uit de kunst, uit hedendaagse getuigenissen ...),

Wat je best vermijden kan: 'God is zus of zo ...' / 'God doet dit of dat ...'

Hoe je de sfeer van het vermoeden kan binnenbrengen:

- Zou wat daar gebeurt iets met God te maken kunnen hebben?
- Mensen zijn dit verhaal blijven vertellen omdat het voor hen met een diepere ervaring te maken had, iets wat ze God noemen ... Ik vraag mij af of wij vandaag kunnen ontdekken wat hen zo geraakt heeft om dit verhaal te blijven delen ...
- Ik vraag mij af of we vandaag een glimp van God mogen zien ...
- Aan God kun je zo maar voorbijlopen ... Misschien moeten we in dit verhaal wel iets in fluo zetten zodat we er niet aan voorbij kunnen?
- Sommige mensen zeggen dat wanneer ze rustig worden en stil worden dat ze dan iets voelen gebeuren, vanbinnen, dat ze God noemen.
- Ik vraag me af hoe God er zou uitzien wanneer hij vandaag een gezicht had ...
- Je kan nooit zeker weten wie God is, maar sommige mensen zeggen dat God die stem vanbinnen in hen is die zegt dat ze iets moeten doen wanneer ze onrecht zien.
- Daar waar mensen elkaar graag zien, daar kun je iets van God voelen.
- God kun je misschien wel zo maar op straat tegenkomen. Ik vraag mij af of jij iets van God ontmoette?
- ...

Tip: Gebruik regelmatig synoniemen voor God die openheid laten voor het 'meer' in het leven, voor wat deze werkelijkheid overstijgt.

- Het Heilige
- De Grote Diepte
- Het Eeuwige
- Stem in mij
- Dat wat mensen in beweging zet
- Het Bevrijdende
- Dat wat ik niet in woorden kan vatten
- De Grote Stilte
- Het verhaal dat verder gaat
- Het Licht
- Het Universum
- Die Ene
- Het Mysterie
- De Andere
- ...

Mogelijke inspiratie:

Doe niet zo negatief! Of juist wel? - Thomas - Godsdienstonderwijs.be (kuleuven.be)

Over ons Helpdesk Nieuwsbrief Contact Thomas A-Z Sitemap Registreren Inloggen

thomas
godsdienstonderwijs.be

Maandag 06 november 2023

Algemeen Basis Secundair Buitengewoon Hoger Pastoraal **Dialogo**school Zoeken op Thomas

Snel naar Werkplan KO Leerplan LO Leerplan BuLO Leerplan SO Leerplan BuSO Leraar Leerling Inspecteur Directeur Student Docent

Thomas / Basisonderwijs / Lesimpulsen basisonderwijs / Doe niet zo negatief! Of juist wel?

Doe niet zo negatief! Of juist wel?

Gepubliceerd op:
01 November 2023

1. God is onbegrijpbaar, onuitdrukbaar ... vanuit de overvloed
 - > 1.1. Beelden schieten tekort
 - > 1.2. De Bijbelverhalen wijzen op het onbevattelijke van God
 - > 1.3. In de twijfel ligt de groeikracht
 - > 1.4. De Bijbelverhalen in een gezond perspectief plaatsen

Voorbeeld

Het is goed om uitspraken te vermijden die suggereren te weten wie Jezus precies was en wat hij wou. Al wat we weten over Jezus komt via mensen die geraakt werden door zijn optreden ...

- Niet:
 - *Wat wil Jezus nu eigenlijk zeggen?*
 - *Wat Jezus wou was dat ...*
 - *Jezus is iemand die wil dat ...*
- Wel:
 - *Wat heeft deze mensen toch zo geraakt dat ze dit verhaal zijn blijven vertellen?*
 - *Ik vraag mij af wat de ontmoeting met Jezus met die mensen gedaan heeft?*
 - ...

Intentie 4

We streven naar een leerplan dat ...

4. ... een suikerspintheologie vermijdt:
 - o niet zuiver harmoniserend werkt – in de spanning durft te gaan staan

We streven naar een leerplan dat ...

4. ... een suikerspintheologie vermijdt:

- waar positieve theologie wordt ingezet, spreekt vanuit het menselijke proces van zoeken en openbaring. Vb. Zeg niet alleen 'God is liefde' maar verwijst ook naar de menselijke ervaring: 'waar mensen van elkaar houden is iets van God te vinden'
- Jezus niet 'zeemzoet' voorstelt, maar ook de tegendraadse kant van Jezus laat zien.
- Jezus niet ziet als een 'tovenaer' die 'alles goed maakt'

Noot: we vermijden een suikerspinverhaal, maar dat betekent niet dat kinderen overladen moeten worden met enkel verdrietige en zware aspecten van het leven. In de lessen dient er voldoende licht binnen te komen, bijvoorbeeld: 'wanneer mensen er voor elkaar zijn heeft dat voor mij iets met God te maken'.

Enkele voorbeelden

Belangrijk aandachtspunt

Durf spanningen te thematiseren. Kerstmis is bijvoorbeeld geen wollig verhaal, maar het verhaal van hoe God te vinden is in mensen voor wie geen plaats is. God wordt door velen niet herkend ...

Ga met kinderen voorbij de romantisering. Durf het gevoel van 'ontdaan zijn' te thematiseren.

Bijvoorbeeld:

Kerstmis gebeurt elke dag opnieuw ... God is een vreemdeling

L'enfant Jésus: Jezus zien in het vluchtelingenkind

De Bijbelverhalen hebben iets te vertellen over ons leven vandaag ...

Belangrijk aandachtspunt

Het is zinvol om ook moeilijke situaties – situaties van verdriet, pijn, onrecht ... – in de klas te thematiseren en het niet enkel over aangename situaties te hebben.

Bijvoorbeeld bij Goede Vrijdag: op een kruis foto's, woorden, artikels ... van onrecht vandaag kleven en hier een kaars bij branden.

! Belangrijk is wel dat het licht en de hoop wordt binnengebracht. Dat we kinderen een taal aanreiken om met het verdriet en de pijn om te gaan...

Geef een plaats aan het 'onplaatsbare'. Als mens willen we alles een plaats geven, maar dat kan niet. Sommige zaken kunnen we niet plaatsen. En ook daarin kunnen we God zien ... Of het toevertrouwen aan God omdat we het zelf geen plaats kunnen geven ...

Belangrijk aandachtspunt

Het is aangewezen om God ter sprake te brengen vanuit het concrete leven.

Wanneer God voortdurend wordt voorgesteld als een opperwezen dat buiten mensen bestaat, moet er uiteindelijk nog naar een verbinding tussen God en mens worden gezocht. Een verbinding die niet meer altijd gelegd wordt.

God dient zich aan in het leven van mensen. God raakt mensen in en door het leven vanuit positieve en negatieve ervaringen. God 'gebeurt'.

Er zijn mensen die in armoede leven. Kinderen die niets hebben om te spelen. Kinderen die met honger gaan slapen. Er zijn mensen die daardoor geraakt worden. Mensen die zeggen: dit kan niet. En die zich dan inzetten ... Misschien hebben zij, toen ze zich geraakt voelden, wel iets van God gevoeld ...

Soms gaan mensen op de vlucht. Op de vlucht voor oorlog, geweld of honger. Soms worden ze warm verwelkomd door andere mensen. Waar dat gebeurt zie je misschien een spoor van God.

Maak een collage die je aanvult met foto's en artikels die misschien iets met God te maken hebben ...

Herinneren

Blik eens terug op de dag van gisteren. Noteer een paar dingen die je hebt gedaan of meegemaakt, die je raakten, blij maakten of net verontwaardigd, stil of dankbaar of ...

Erkennen

Heeft zich in die dag iets aangediend dat te maken heeft met de diepte in je leven? Heeft dit voor jou iets te maken met wat heilig is, wat God is? (Het antwoord kan negatief zijn.) Een woord, een keuze, een gebeurtenis, een inzicht, een ervaring...?

Herkennen

Waarom denk je dat dit inderdaad iets te maken heeft met de God van de Bijbel, de God van Jezus Christus?

Tip: Help kinderen zich bewust worden van de diepere kant van het alledaagse leven. God kan ter sprake worden gebracht vanuit het leven van alledag. Breng God niet enkel ter sprake vanuit de traditie. (Maar je kan het alledaagse wel verbinden met de traditie.)

Belangrijk aandachtspunt

Het is aangewezen om de figuur van Jezus niet op een zeemzoete manier te presenteren, maar om het tegendraadse van het optreden van Jezus te belichten.

- Jezus geeft geen helder antwoord op vragen maar geeft een verhaal ter overdenking als antwoord ...
- Jezus houdt zich niet aan de sociale normen uit die tijd ...
- Jezus gaat naar mensen van wie je het niet verwacht, zelfs wanneer alle anderen hem staan op te wachten ...
- Jezus houdt mensen een spiegel voor waarbij het niet altijd fijn is om erin te kijken ...
- Jezus durft van de gangbare paden af te wijken ...
- Jezus is niet mainstream ...
- ...

En waar kunnen mensen iets van Jezus vandaag herkennen? Misschien in diegene die reageert waar anderen zwijgen of in diegene die niet geeft om de hoeveelheid likes of in diegene die er net niet tracht bij te horen?

Belangrijk aandachtspunt

Waardevol is om niet enkel onder de aandacht te brengen hoe het christendom de samenleving mee vorm heeft gegeven en zich ermee verbindt, maar om ook te belichten hoe het christendom een tegendraadse stem kan laten klinken. Een stem die soms zelfs niet gewaardeerd wordt ...

■ Voorbeeld

Graffiti op een gevangenis muur – liefde gaat voorbij tralies – ik sluit je in mijn hart

Een kaartje schrijven naar iemand uit de gevangenis, naar iemand die gevangen wordt door vooroordelen ...

... en dit problematiseren, want het gaat niet om een warm, wollig 'laten we uit goedheid een kaartje sturen' maar om iets wat je uit je comfortzone haalt. Kun je aan iemand die het in jouw ogen niet verdient iets goeds toewensen? Wat betekent 'heb je vijanden lief'? De tegendraadsheid van het evangelie mag klinken ...

... en kinderen zijn vrij om te zeggen: 'Dat kan ik 'nog' niet'.

Intentie 5

We streven naar een leerplan dat ...

- 5. ... een theologie van de onderbreking en de kwetsbaarheid aanreikt
- God die verlangt naar een relatie met de mens/ God die onze geschiedenis binnentreedt / God die mens wordt op een unieke en onvervangbare manier in Jezus

“Eigenlijk geloof ik niets,
en twijfel ik aan alles, zelfs aan U.
Maar soms, wanneer ik denk dat Gij
waarachtig leeft,
dan denk ik, dat Gij Liefde zijt, en
eenzaam,
en dat, in dezelfde wanhoop, Gij mij
zoekt”

Gerard Reve

We streven naar een leerplan dat ...

5. ... een theologie van de onderbreking en de kwetsbaarheid aanreik

- God ont-moeten in het kwetsbare
- appèl van de ander/Ander
- verontwaardiging als een vindplaats van God
- verantwoordelijkheid als een vindplaats van God (en verantwoordelijkheid is een proces van zoeken en worstelen waarin zich iets van openbaring voltrekt)

We streven naar een leerplan dat ...

5. ... een **theologie van de onderbreking en de kwetsbaarheid** aanreikt

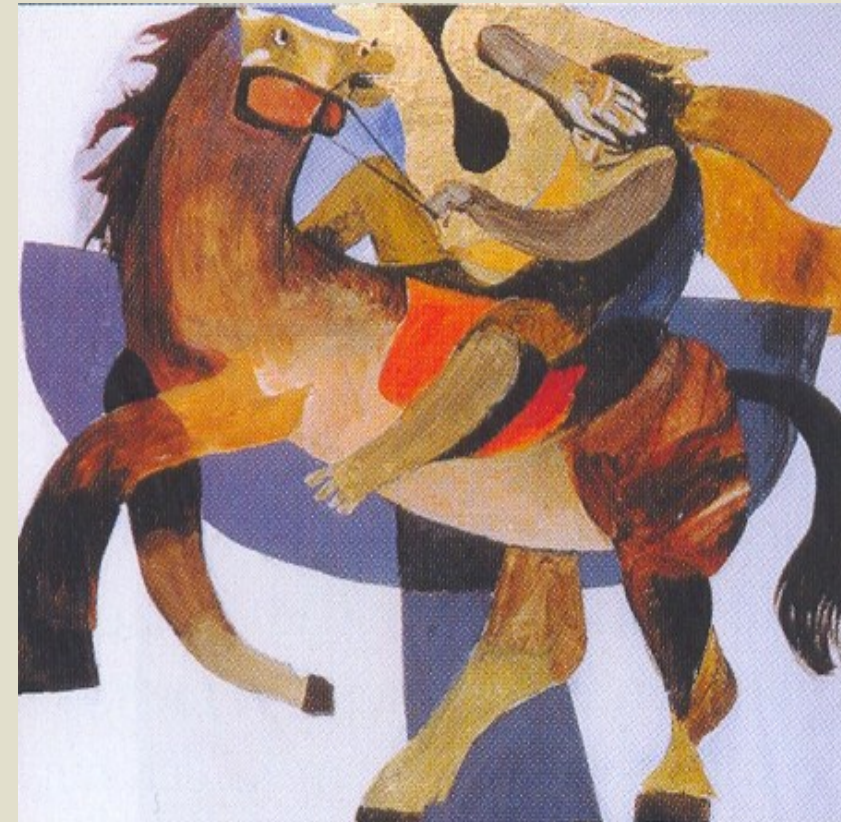
- mensen geven God handen en voeten
- 'God gebeurt': God zet mensen in beweging
- solidariteit als vindplaats voor God

Beeldhouwwerk van de hand van Willem Vermandere (te zien in de kerk van Steenkerke)

We streven naar een leerplan dat ...

- 5. ... een theologie van de onderbreking en de kwetsbaarheid aanreikt
- 'de onderbreking' als een geschenk, ik kies er niet voor – het komt op mijn pad en hoewel ik er misschien niet voor kies en het niet past in wat ik feitelijk voor ogen had is het wel 'zinnig'
- geloof als genade – geloof word je vaak 'geschonken', je hebt het zelf niet altijd in je 'grip'

Tip

Benoem heel regelmatig dat verontwaardiging ook iets met God te maken heeft.

Waar mensen geraakt worden door onrecht ...

Waar mensen boos worden omdat er iets gebeurt wat niet klopt ...

Waar mensen hun woede uitschreeuwen om wat onmenselijk is ...

Waar mensen verontwaardigd zijn om onrechtvaardigheid ...

... daar vind je iets van God.

Tip

Het is aangewezen om kinderen God te helpen zoeken in het kwetsbare, in het gebrokene ...

God is niet alleen in de Barmhartige Samaritaan te vinden, maar ook in de gekwetste man ...

God vraagt om hulp. God is Diegene die gebukt gaat. God is de gebroken blik in de ogen van de ander. God is een schreeuw om niet voorbij te lopen, om niet weg te kijken ...

The Homeless Jesus, de dakloze Jezus

De kinderen benoemen welk gevoel het hen geeft wanneer dit een echt mens is: een ongemakkelijk gevoel, een zekere schroom, een knagend gevoel dat hen zegt niet zo maar voorbij te lopen ... Dit knagende gevoel heeft iets met Jezus te maken. (Cf. Wat je voor de minsten onder de mensen hebt gedaan, heb je voor mij gedaan.) Geloven is niet altijd een 'happy' gevoel maar is soms juist een knagend gevoel ... De kinderen kunnen met foto's uit kranten een collage maken van waar ze Jezus vandaag zien ... (in mensen veraf of dichtbij: vluchtelingen, daklozen, 'vergeten' mensen, bejaarden ...)

God is te vinden in mensen die op zoek zijn naar redding.
Maak droom-tekeningen over een wereld waarin plaats is voor iedereen.
Stuur ze naar een asielcentrum.

Voorbeeld

De **Sint-Sabinaparochie in Chicago** onthulde een nieuw werk van Schmalz: **Thou Shalt Not Kill** (Gij zult niet doden). We zien een rouwende Jezus met doorboorde handen bij een liggende figuur met drie kogelgaten in de rug. De kunstenaar schonk het beeld aan de parochie en aan **Purpose Over Pain**, een lokale steungroep voor ouders die kinderen hebben verloren door wapengeweld. Het beeld staat bij een herdenkingsmuur met foto's van de vele jonge mensen die de afgelopen jaren zijn doodgeschoten.

Kunstenaar Timothy P. Schmalz werkt aan het origineel in klei van 'Thou Shalt Not Kill' © Timothy P. Schmalz -

Tip

Het is belangrijk om zorg te dragen voor de formulering en de taal die gehanteerd wordt wanneer je recht wil doen aan de theologie van de kwetsbaarheid. Voorbeeld:

In een vertelling van de Barmhartige Samaritaan mag het niet lijken alsof die man 's ochtends opstaat in de hoop allerlei goeds te kunnen doen. Voor hem is de gewonde man op zijn pad evengoed iets waar hij niet om gevraagd heeft, iets wat zijn plannen doorkruist, wat niet wenselijk is ...

Niettemin, laat hij zijn plannen doorkruisen ... Hij zoekt wel naar zo praktisch mogelijke oplossingen! Hij draagt de man niet zelf, maar laat zijn ezel dat doen. Hij verzorgt hem niet zelf maar betaalt de herbergier en herneemt zijn tocht ...

Wees behoedzaam voor een onnavolgbaar heroïsme!

De Barmhartige Samaritaan van Jan van Lokhorst

Tip

Het is aangewezen om te voorkomen dat het verhaal over naastenliefde, liefde voor de vreemdeling ... zoetsappig wordt.

Het is geen 'liefde voor de ander' die vanzelf gaat. Het is geen makkelijke 'liefde'. Het is zelfs geen liefde waarbij je warme gevoelens hoeft te koesteren voor de ander. Het is een liefde vanuit het besef dat je geraakt wordt door de ander (ook al wil je dat misschien niet) en dat je niet voorbij kan gaan. Het is een liefde die 'storend' is omdat ze je uit je comfortzone, je gemak haalt ...

'Gij zult liefhebben de vreemdeling

want zelf zijn jullie vreemdelingen geweest

in het land van Egypte'

Dit woord over de liefde tot de vreemdeling (uit het boek Deuteronomium) is geen bevel maar een voorbede, het smeekt ons. Het zegt: jij bent toch zelf ooit een vreemdeling geweest, in een of ander Egypte, in een of meerdere diensthuizen? 'Daar heb ik nog nooit over nagedacht', zeg je.

Denk je dan nu in dat ze weg zijn, je vrienden, je geliefde, je kinderen, je ouders, allen die wij 'onze relaties' noemen – en wég ook al je rechten, zekerheden en bezittingen. Stel dat het jouw status en positie was: vreemdeling te zijn.

Er staat niet dat je ze moet omarmen. En niet dat je warme gevoelens voor ze moet koesteren. De uitleg van het woord 'liefde' is 'brood en kleding'. 'Brood en kleding' zijn elementaire levensbehoeften. 'Liefhebben' blijkt in die spreuk over de vreemdeling te betekenen: in leven laten, in het leven, dat meest kostbare mensenrecht.

Zoals 'liefde' tot je naaste wortelt in het besef van gelijkheid – dat je bent zoals hij of zij: zo wortelt 'liefde' tot de vreemdeling in het besef dat je zelf ook vreemdeling bent, geweest bent, kunt worden. Wie het leven een beetje kent sluit dat niet uit.

(Huub Oosterhuis)

Intentie 6

We streven naar een leerplan dat ...

6. ... een verruimde aandacht heeft voor de **context vandaag**: de maatschappij nu, de leefwereld van het kind vandaag

- secularisering en detraditionalisering (religieuze taal/ Bijbelse horizon die verdwijnt – de beleving is vreemd)
- ontvankelijkheid, antenne voor authenticiteit bij kinderen

We streven naar een leerplan dat ...

6. ... een verruimde aandacht heeft voor de **context vandaag**: de maatschappij nu, de leefwereld van het kind vandaag

- superdiversiteit op vele niveaus: in de samenleving, binnen gezinnen, onder kinderen onderling, levensbeschouwelijk ...
- Armoede,...

Voor het jonge volkje bestaat seksualiteit in alle kleuren van de regenboog en is gender een individuele beleving. Foto: getty images

Jongeren *hebben* het nooit over diversiteit, ze *zijn* diversiteit. Dat biedt hoop voor de toekomst.

Charlotte Zwemmer

Schooldirecteur in Anderlecht. In 'De mening' geeft elke week een andere gastschrijver zijn mening over de actualiteit. Volgende week: Schrijver ...

We streven naar een leerplan dat ...

6. ... een verruimde aandacht heeft voor de **context vandaag**: de maatschappij nu, de leefwereld van het kind vandaag

- sterke beeldcultuur: digitalisering, sociale media ...
- het beeldverbod impliceert ook de mens (het kind!) niet opsluiten in een beeld: de veelzijdigheid zien
- de context met 'onderscheiding' leren bekijken: RKG heeft een maatschappij- en cultuurkritische component

Als de wind van de verandering waait kun je windschermen zetten of windmolens bouwen.

Bouwen aan
windmolens ...

De actualiteit
biedt voeding
voor RKG ...

Karrewiet

13 februari met Vlaamse Gebarentaal

Geplaatst op 13 februari 2024.

Het nieuws van 13 februari met Vlaamse Gebarentaal

vind ik leuk

Voorbeeld

Het is zinvol om na te gaan hoe de actualiteit steeds opnieuw kan worden binnengebracht.

KIJK. Ophef om kerststal in Italië omdat Jezus twee moeders heeft: “Waar is Jozef naartoe?”

Het volledige kerstafereel met één van de wijzen die geveld ligt, een bloedrode kant die het kwaad symboliseert, herders die achter tralies opgesloten zitten en een kribbe die ingesloten is door een betonnen muur. © Rudi Mannaerts

Kerststal in Antwerpse kerk brandend actueel: “Ze kleurt bloedrood, zoals het Palestijnse Bethlehem van vandaag”

De kerststal in Heverlee aan de pastorie is erg bijzonder in deze kerstperiode. © Vertommen

Bijzondere kerststal aan kerk in Heverlee: “Knuffels gaan naar Oekraïne”

Bouwen aan
windmolens ...

En soms zijn
we
maatschappij-
kritisch ...

NIEUWKOMERS KINDEREN BEGIN VANAF 1€

Om het meest modieuze kind te zijn

Voorbeeld

Het is goed om voor ogen te houden wie de kinderen van vandaag en morgen zijn.

Bijvoorbeeld ... in 2021-22 had 21% van de kinderen in het lager onderwijs niet het Nederlands als thuistaal.

Wat betekent dit voor het begrip van moeilijke woorden uit de Bijbelse context? (zondaars, farizeeërs ...)

Wat betekent dit voor het begrip van 'de tweede taal'?

Het is aangewezen om te zoeken naar bevattelijke teksten en ondersteuning om thuis te komen in die metaforische taal.

Voor het schooljaar 2021-2022 zien we op basis van gegevens van het Departement Onderwijs en Vorming dat 23,4% van de kleuters als thuistaal niet het Nederlands heeft. Bij kinderen in het lager onderwijs is dat 21,0% en bij leerlingen in het secundair onderwijs is dat 18,3%.

Evolutie van het aandeel leerlingen met thuistaal niet Nederlands

Voorbeeld

1 op 7 kinderen leeft in armoede in België. Dit is goed om voor ogen te houden, zeker wanneer het gaat over armoede, maar evengoed wanneer het gaat over toekomstdromen, kwetsbaarheid, gastvrijheid, thuiscontext, verlangens ...

Veel kinderen kennen een situatie van tekort, van zorgen binnen het gezin, van niet meekunnen in een consumptiemaatschappij.

unicef voor ieder kind

HELP DE
KINDEREN

ONS WERK
WERELDWIJD

ONS WERK IN
BELGIË

23,3 %

KINDERARMOEDE IN BRUSSEL

16,2 %

KINDERARMOEDE IN WALLONIË

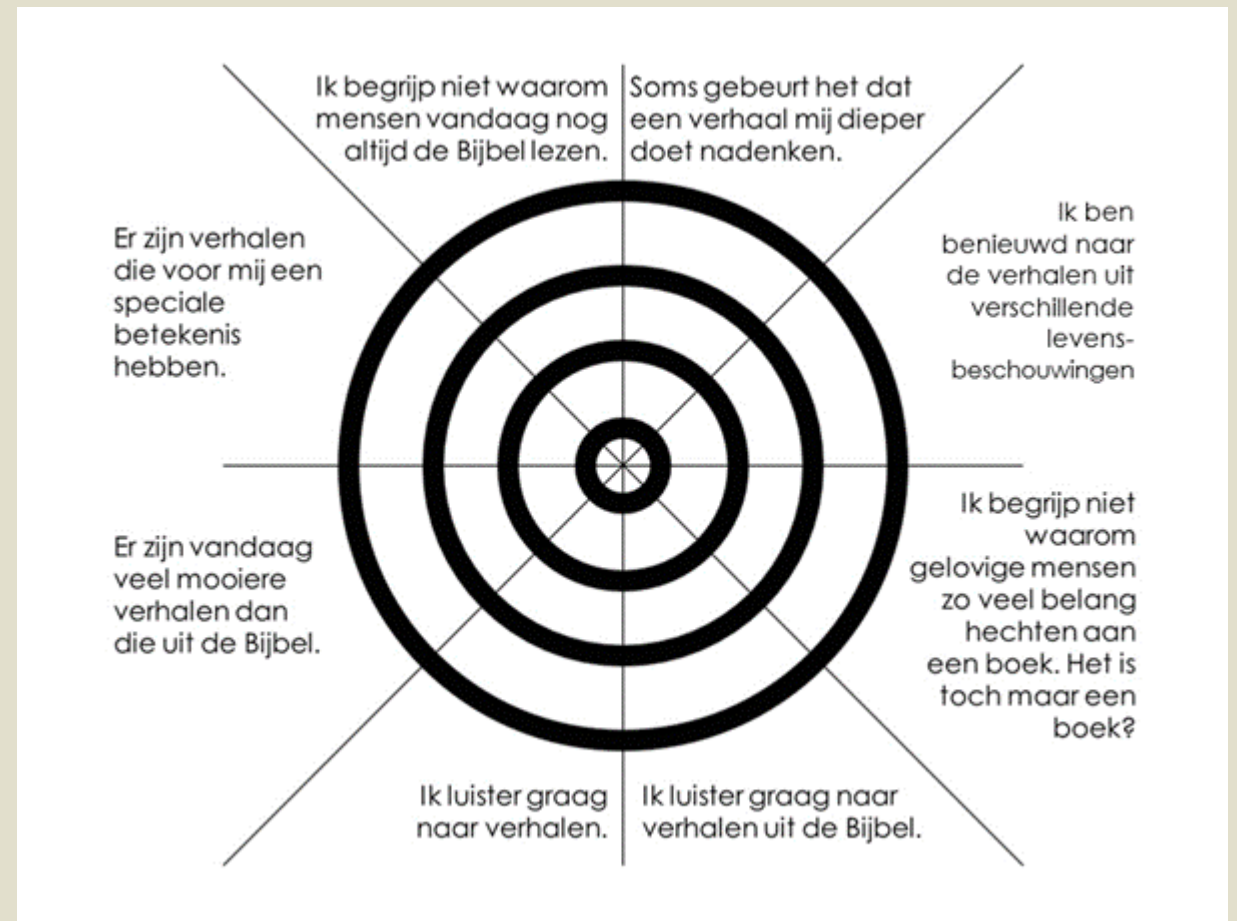
7,3 %

KINDERARMOEDE IN VLAANDEREN

Voorbeeld

Het is goed om in beeld te brengen wie de kinderen zijn zodat je je bewust kan worden van wat er leeft aan diversiteit in je klas.

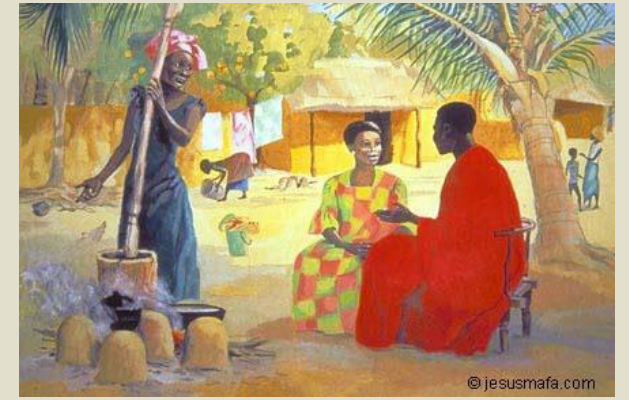
- Voorbeeld: een rooster om te kleuren waarbij de beleving van de kinderen in kaart wordt gebracht voordat het terrein wordt uitgewerkt

Tip: Breng de diversiteit binnen in afbeeldingen van de Bijbelverhalen. Het is goed om ook werken van Afrikaanse, Aziatische, Latijns-Amerikaanse ... origine aan bod te laten komen.

Jezus bij Martha en Maria

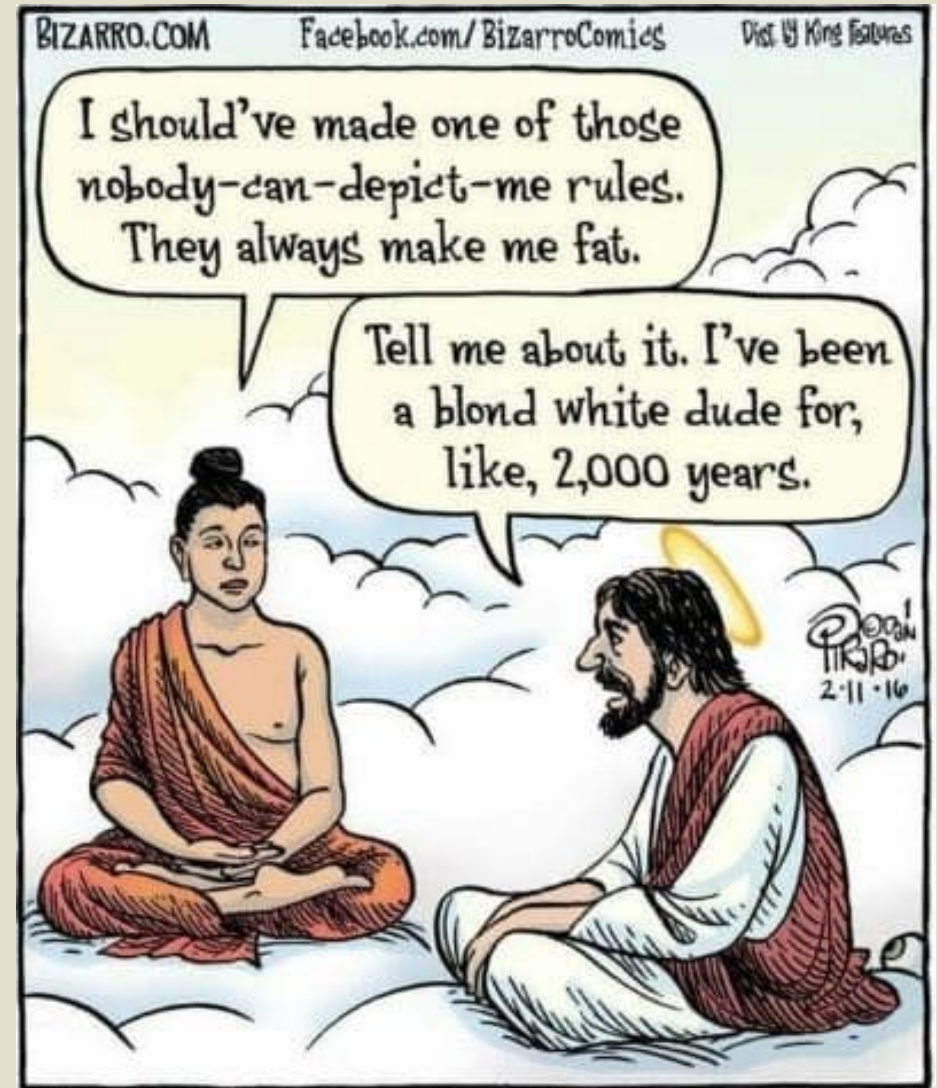
Jezus als twaalfjarige in de tempel

De geboorte van Jezus

Tip: Zorg voor afwisselende voorstellingen van Jezus die het stereotype doorbreken. Reik verschillende afbeeldingen van Jezus aan. Jezus hoeft niet altijd een wit kleed te dragen, blank te zijn ... Door dit te doorbreken wordt het makkelijker om Jezus ook vandaag te herkennen.

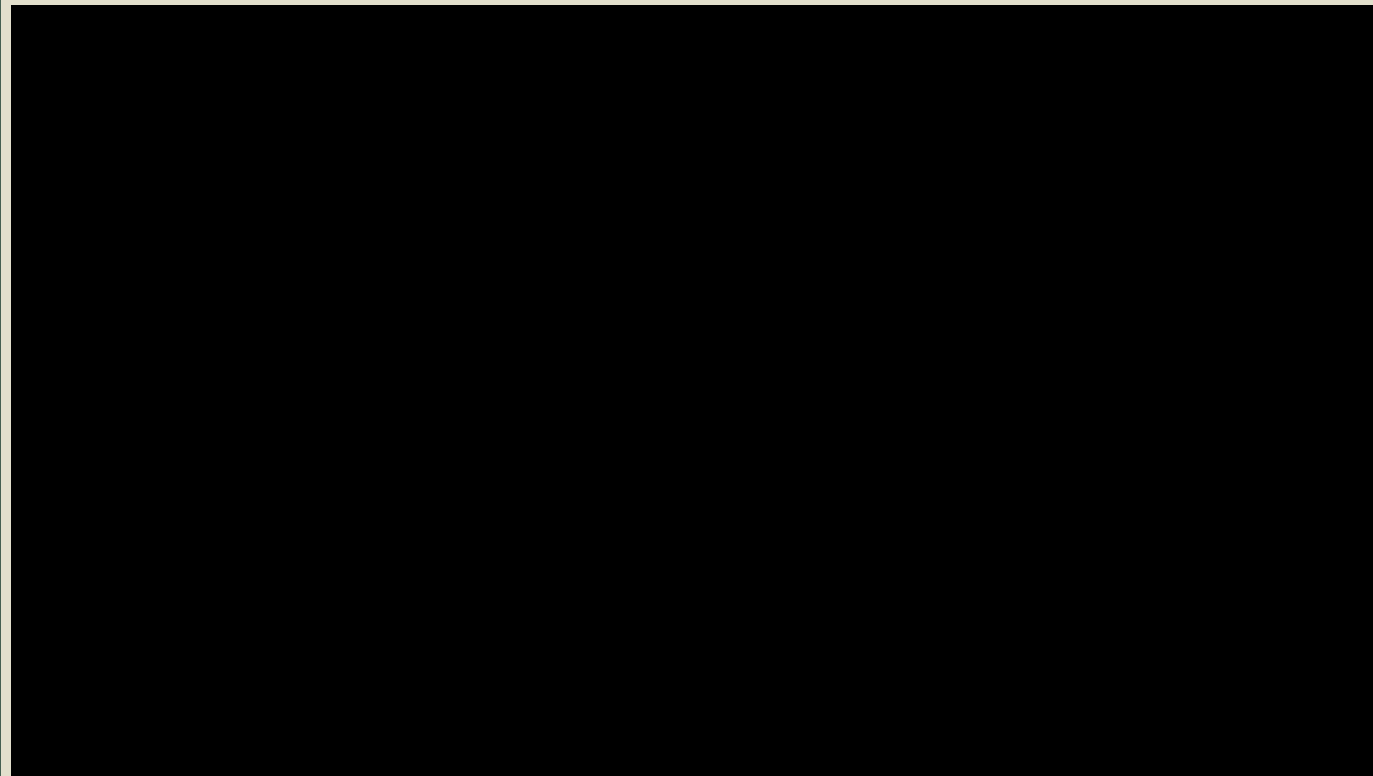

Tip: Breng de diversiteit binnen in de getuigenissen, brugverhalen,... Elk kind heeft nood aan spiegels en ramen.

Tip: Breng de diversiteit ook binnen in de gebedsmomenten, vieringsmomenten en rituelen. Bied een waaier aan stiltemomenten, belevingsmomenten, meditaties, bezinningsmomenten, gebeden (gesproken, gezongen, interactief, al dansend, al schilderend ...) aan ...

Tip: Zorg dat ook niet-gelovigen of andersgelovigen een stilte- of gebedsmoment als zinvol mogen beleven.

Baba Yetu (Onzevader in het Swahili)

Intentie 7

We streven naar een leerplan dat ...

7. ... nog meer aandacht heeft voor **ILC-minded** werken

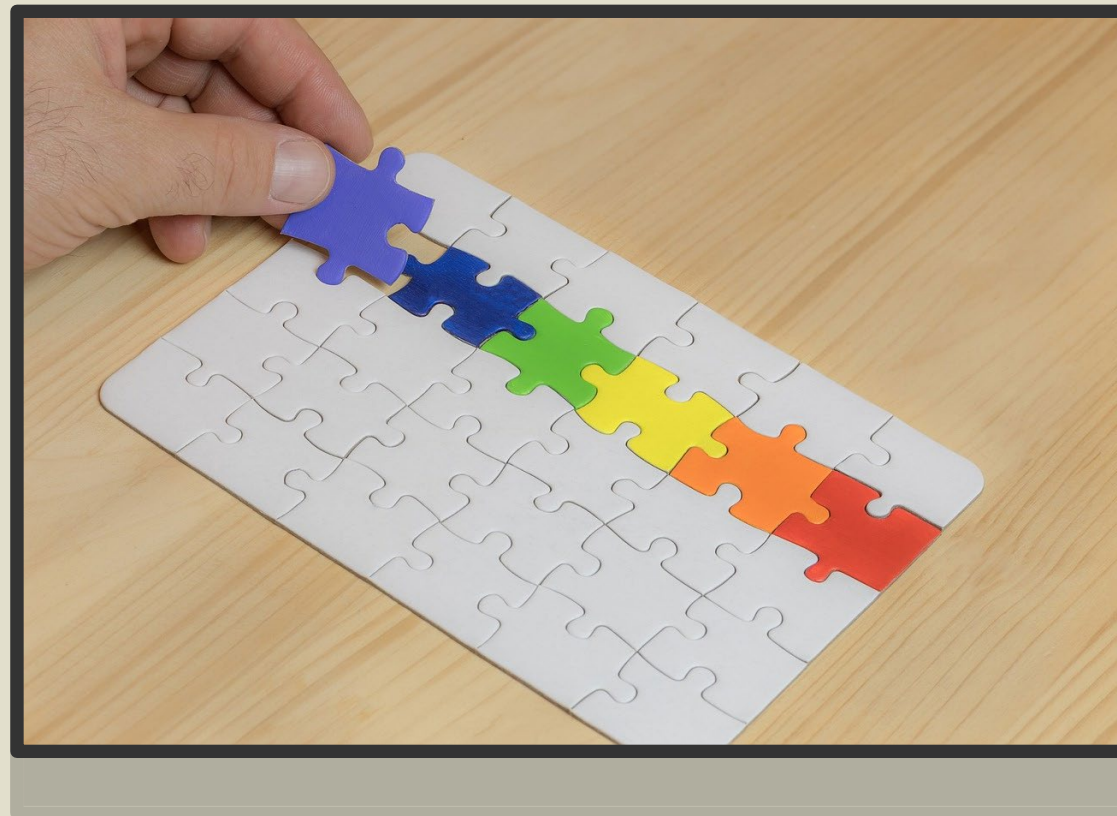
- De diversiteit stelt eigen keuzes in vraag, maar helpt die ook te voeden en scherp te stellen. – De diversiteit nodigt uit om tot echte keuzes te komen.
- Elk kind heeft recht op levensbeschouwelijke groei. Elk kind heeft nood aan spiegels en ramen.
- Interlevensbeschouwelijke groei als een drievoudige dynamiek van *'starting home, crossing over, coming back'*

Filmpje: God in een Tupperware-doesje ...

Lees de uitspraak van D. Pollefeyt. Bespreek per twee wat je hieronder verstaat.

Professor D. Pollefeyt:

“De aandacht voor diversiteit buiten en binnen de katholieke traditie is wezenlijk. Dat wil zeggen dat die aandacht er niet alleen dient te zijn als één moment in het didactisch proces (het verplicht afgaan van de andere godsdiensten). Om de integrale benadering tot zijn recht te laten komen dient de diversiteit breed en diepgaand aan bod te komen als een oproep om de particulariteit en uniciteit van het christendom te leren kennen.”

Tip

Het is aangewezen om te zorgen voor doorleefde getuigenissen vertrekkende van mensen uit de levensbeschouwing zelf.

Geef de 'buitenkant' (voorwerp, ritueel, symbool ...) evenveel aandacht als de 'binnenkant' (betekenis, beleving, attitude ...)

Volgende vragen zijn belangrijk:

Wie/wat kan bevoorrechte getuige of relevante vertegenwoordiger zijn?

Krijgen leerlingen een realistisch beeld van geleefde levensovertuiging/geloof?

Komt de interne pluraliteit van een levensbeschouwing ter sprake?

Wat vertelt dit filmpje over de beleving van deze moslims rond de bedevaart dat jij zelf niet kan vertellen?

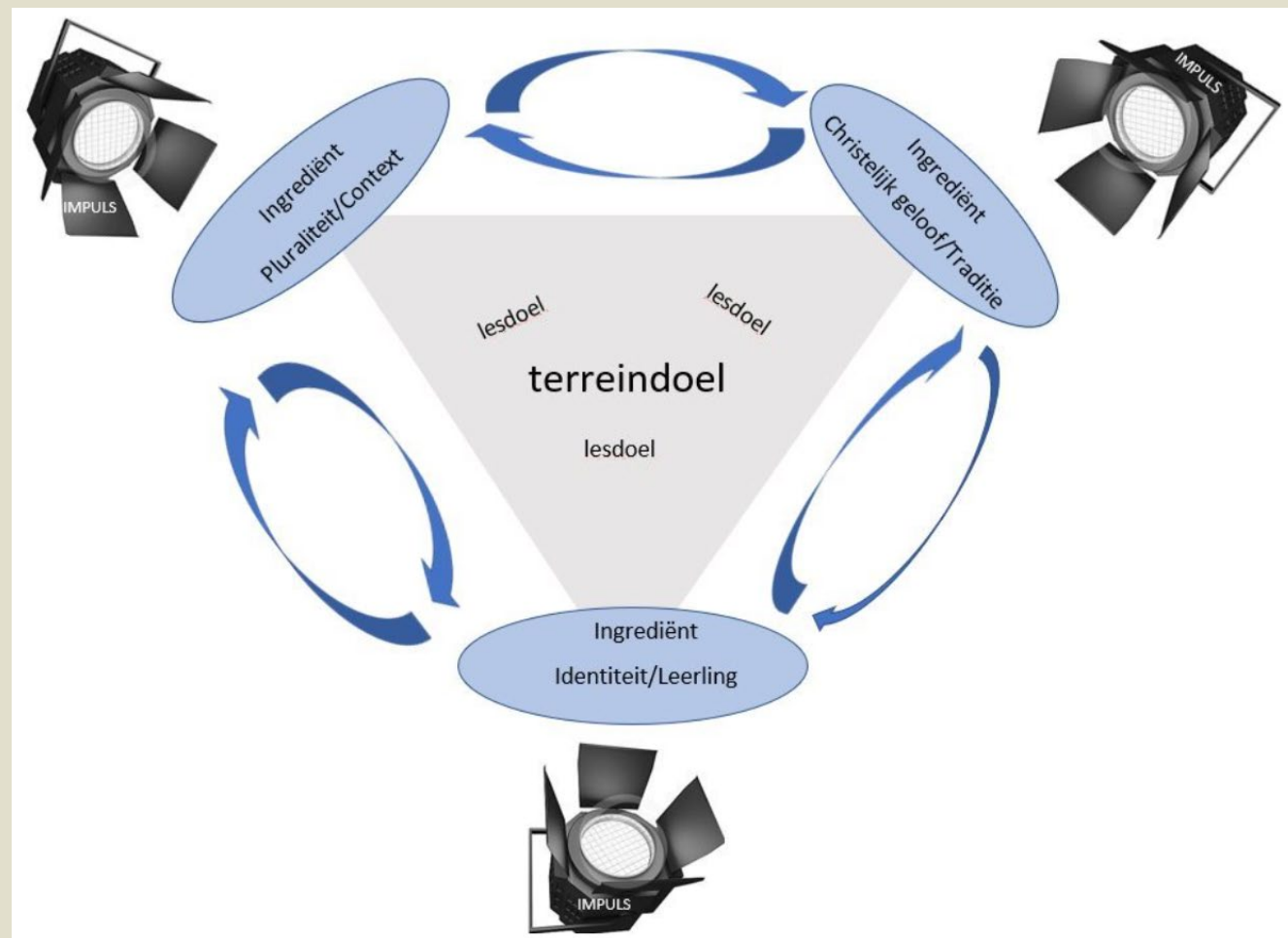
Tip: Dit geldt ook voor de manier waarop christenen soms worden voorgesteld. Vermijd daarin stereotypen.

Tip

Om de integrale aanpak te realiseren en de drie perspectieven met elkaar in verbinding te brengen is het belangrijk om kinderen niet louter kennis te laten maken met andere levensbeschouwingen of om doorleefde getuigenissen te brengen, maar dienen de kinderen ook tot een levensbeschouwelijke perspectiefwissel te komen. Voorbeeldvragen waarvan we hopen dat kinderen ze aan zichzelf gaan stellen:

- Wat beluister ik in dit verhaal?
- Wat betekent dit ritueel voor de ander?
- Wat voel ik dat er leeft bij de ander?
- Welke gevoelens, gedachten ... gaan er in de ander om?
- Wat doet dit met me?
- Wat zet me aan tot nadenken?
- Waarmee kan ik me verbinden?
- Wat is confronterend voor me?
- Verrijkt dit mijn eigen levensbeschouwelijke kijk?

Tips:

- Het is goed om verschillen niet uit de weg te gaan. Verschillen mogen worden verhelderd zonder dat ze verscherpt worden. Help kinderen ontdekken dat verschillen boeiend en leerrijk zijn en dat mensen doorheen de verschillen met elkaar verbonden kunnen zijn.

- Help kinderen om een wij-zij/wij-jullie-denken te vermijden. Spreek bijvoorbeeld niet in de zin van 'wij doen dat zo en zij doen dat zo ...' maar als 'sommige moslims vinden het belangrijk om ...'

- Tracht niet te spreken over dé moslims, dé boeddhisten, ... maar over 'een aantal moslims ...', 'voor veel boeddhisten ...'. Zo wordt de interne pluraliteit binnengebracht.

Voorbeeld van een ritueel: een parel toevoegen aan een potje wanneer de ander je iets liet ontdekken dat nieuw was voor jou, ook al begrijp je de ander misschien niet volledig.

Tip: Breng ook getuigenissen van mensen die niet tot 1 levensbeschouwing behoren (maar die wel diepgaand kunnen vertellen wat een thema levensbeschouwelijk en spiritueel voor hen betekent).

Het niet behoren tot 1 levensbeschouwing zal voor veel kinderen een herkenbaar gegeven zijn en maakt deel uit van de context.

ILC.17 De leerling gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

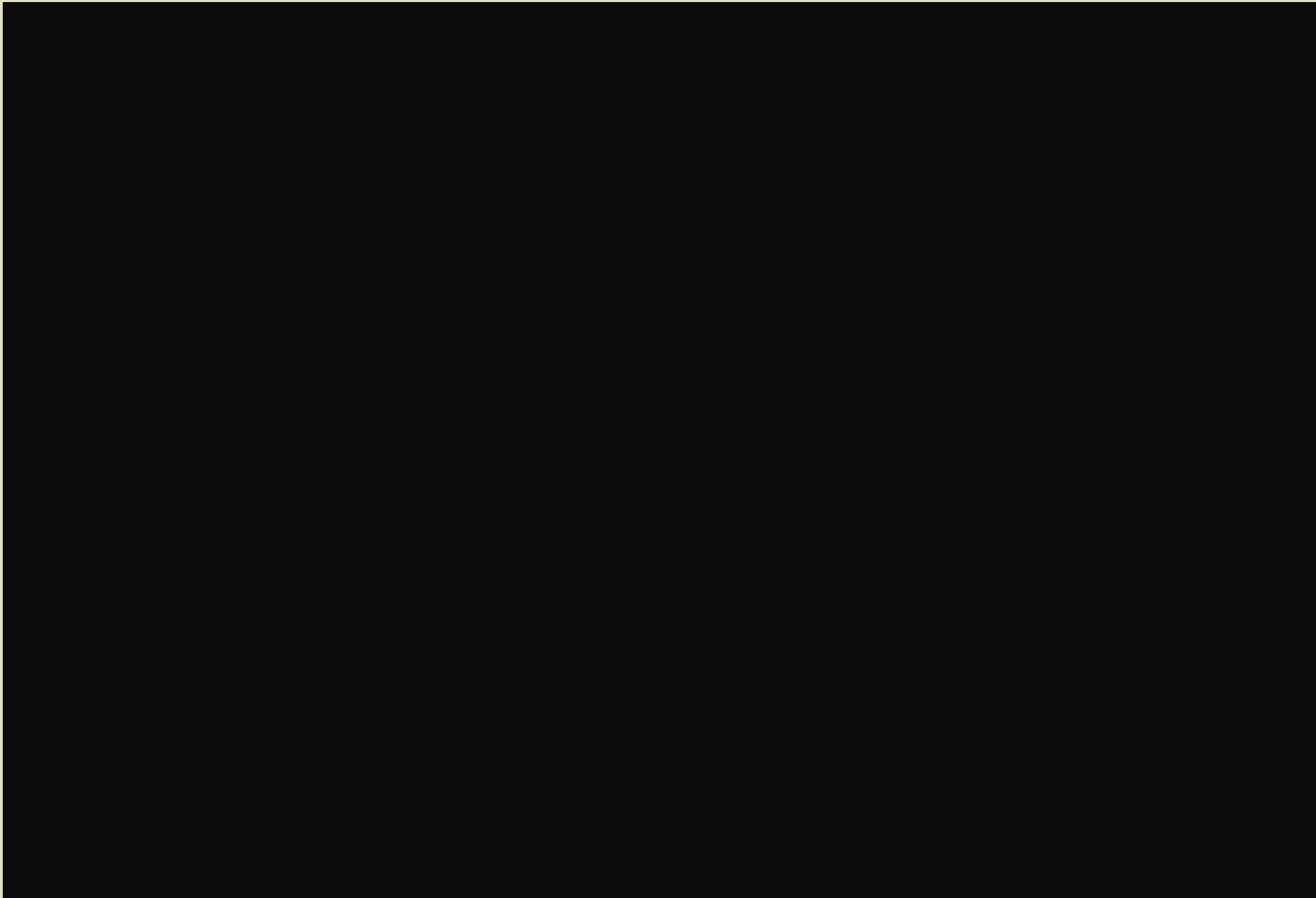
GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en oefent zich in een respectvolle omgang met hen.		Gaat respectvol om met mensen met een andere levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt via de leerkracht hoe je respectvol met mensen met een andere levensbeschouwing omgaat.	Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en voelt zich uitgenodigd om respectvol met hen om te gaan.	Zet stappen in het respectvol omgaan met mensen met een andere levensbeschouwing en aanvaardt hen zoals ze zijn.

Het is aangewezen om niet enkel uit de ILC zelf te putten maar om ook de ILC-groeilijnen indachtig te zijn.

Intentie 8

- Noot:

Het volgende filmpje is een soort 'wake up call'. Het toont hoe de capaciteiten van kinderen worden onderschat: alle mondjes dicht geritst, alle kinderen in eenzelfde structuur gedwongen ... Het toont waar we niet in willen terechtkomen ... Maar het toont ook de kracht van het kind: hoe het kind ondanks de rigide omgeving een bepaalde sensibiliteit heeft en zich laat aanspreken door het hondje, hoe het zijn stem vindt en die laat horen ...

We streven naar een leerplan dat ...

8. ... de religieuze capaciteiten van kinderen niet onderschat of onderdrukt maar juist versterkt.
 - theologiseren met kinderen
 - Een kind is geen onbeschreven blad dat we willen 'vullen' met kennis.
 - luisteren, gesprek, ont-moeting
 - stem van het kind is een authentieke bron
 - aandacht voor kinderspiritualiteit
 - aandacht voor de integrale persoon van de leerling (hoofd – hart – handen)

“Van alles genieten
in het nu zijn
zonder al te zeer vast te hangen aan een ‘zelf’
gretig aftastend wat er voorbij de grenzen ligt
op zoek naar betekenis
doelen ontdekkend
open naar meer?”

Spiritualiteit is als een vogel.
Houd je hem te stevig vast, dan stikt hij.
Is je greep te los, dan vliegt hij weg.
Van het grootste belang voor spiritualiteit
is de afwezigheid van elke vorm van macht.”

Goed om weten

Bij de digitale bevraging voorafgaand aan de realisatie van het leerplan werd de stem van de kinderen ter harte genomen.

De top 10 van wat de kinderen aangaven dat voor hen belangrijk was binnen de lessen r.-k.g. werd een leidraad voor het bepalen van de terreinen!

Het is een leerplan voor kinderen, maar ook een leerplan van kinderen!

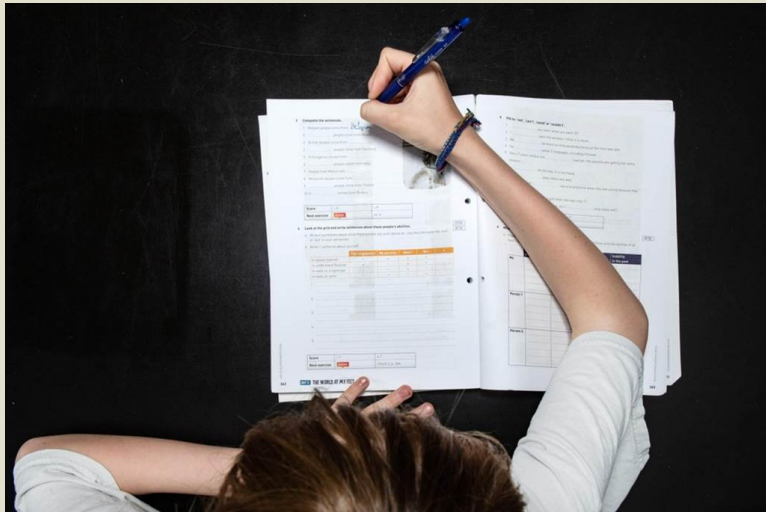
Belangrijke aandachtspunt

Het is aangewezen om invulblaadjes te vermijden. Dat betekent niet dat de kinderen niets meer mogen noteren, maar wel dat je als leerkracht je vrij mag voelen om in te zetten op de beleving. Wees niet bang dat je al wat je doet zou moeten documenteren met werkblaadjes om te laten zien wat je doet.

Een gouden tip: zet in op gesprekken met elkaar, creatieve en muzische werkvormen, rituelen, bibliodrama, stiltemomenten, interactieve vertelmomenten, werken vanuit de actualiteit, werken met kunst, het uitnodigen van gastsprekers ...

De didactiek staat ten dienste van de leerinhoud.

Een opiniestuk uit de Standaard

De wegwerpsheid van invulboeken

Met twee scholieren in huis betaalt Kaat Opdenacker dit schooljaar 450 euro aan lui makend studiemateriaal.

Kaat Opdenacker

Vandaag om 01:30

Als er iemand afgelopen week een flinke duit spaarcenten in de staatsbon heeft gestopt, dan wellicht de ceo van Studieshop.be. Zowat elke Vlaamse scholier is tegen wil en dank vaste klant bij deze marchand in 'leerwerkboeken'. In de aanloop naar het nieuwe schooljaar wordt de kas van dit florerende bedrijfje goed gespijst, daar kunt u donder op zeggen. Want met die vermaledijde leerwerkboeken, verplicht aan te kopen in zo goed als elke Vlaamse middelbare school, vallen gouden zaakjes te doen.

Voor wie niet thuis is in uitgeverijenjargon: leerwerkboek is een eufemisme voor de pap-in-de-mond-invulboeken waarmee we de intellectuele capaciteiten van onze jeugd schaamteloos onderwaarderen en systematisch onderontwikkelen. Wie het juiste woordje in het juiste gekleurde kadertje krabbelt, wordt beloond met een smiley. Aan het einde van het schooljaar kan het invulboek – al dan niet samen met de opgedane kennis – de prullenmand in. Wegwerpsheid.

Toen mijn dochter, zestien jaar, vijfde middelbaar, onlangs haar boekenpakket opende, verzuchtte ze: 'Fuck, bijna allemaal invulboeken.' Ik zuchtte minstens even hard toen ik de bijgevoegde factuur bekeek. Want invulboeken zijn big business. Ze brengen veel meer op dan ouderwetse handboeken, die in betere tijden voor een appel en een ei gehuurd konden worden. De prijs van zo'n invulgedrocht wordt steeds hallucinanter. Met twee scholieren in huis betaal ik dit schooljaar een slordige 450 euro aan studiemateriaal. Een voorbeeld: het weinig belovende leerwerkboek filosofie in dochters pakket telt 78 bladzijden (met veel prenten, kleurtjes en witruimte) en kost een schandalige 33 euro. De nieuwe Socrates zal er niet uit voortspruiten, dat geef ik u op een invulblaadje.

Educatieve uitgeverijen en bedrijven als Studieshop.be worden slapend rijk op de kap van machteloze ouders die voor een voldongen feit staan. De boeken moeten nu eenmaal aangekocht. Mijn middenklassemaag zal evenwichtig gevuld blijven, ondanks die exuberante schoolboekenrekening. Maar hoe doen alleenstaande ouders dat? Of gezinnen met meer dan twee scholieren? Ligt daar iemand ook maar een nanoseconde van wakker?

Het is inmiddels genoegzaam bekend dat invulboeken meer kwaad dan goed doen: leerlingen leren minder goed schrijven, noteren, samenvatten ... Het boek doet dat werk voor hen. Invulboeken zijn als roltrappen: ze maken lui. Natuurlijk begrijp ik waarom mensen liever de roltrap nemen. Natuurlijk begrijp ik dus ook waarom scholen en leraren kiezen voor de gemoedsrust van een invulboek en het gemak van een leverancier als Studieshop. Eindtermen, M-decreten, minimumdoelen, digitalisering, heterogene en veel te grote klassen, leerlingen met zware rugzakken en lege brooddozen, ouders met weinig vertrouwen in de leraar maar wel veel noten op hun zang: het lerarenberoep is anno 2023 zoveel complexer dan pakweg 20 jaar geleden. En paradoxaal genoeg is de maatschappelijke waardering voor deze prachtige stiel omgekeerd evenredig gedaald.

Het is bijna september: leve onze leraars, weg met invulboeken. Sterkte aan ouders bij het betaald krijgen van de facturen. En excuses aan onze scholieren, die beter verdienen dan smakeloze voorgedrukte kost.

Tip

Voorkom kleurplaten.

Het vak r.-k.g. is zo rijk dat er veel diepgaandere invullingen zijn dan een kleurplaat ...

Een kleuropdracht kan wanneer ze in het teken staat van een meer diepgaande werkvorm.

Tip

Stimuleer kinderen om zelf vragen te gaan stellen, om kritisch na te denken ...

Het hoofddoel van r.-k.g. is om kinderen te laten groeien in hun levensbeschouwelijke ontwikkeling vanuit christelijk perspectief en om daarbij aan zelfreflectie te doen en kritisch te kijken naar de wereld rondom hen. Dit doel vergt dat er telkens opnieuw aandacht nodig is om kritisch te leren kijken en vragen te stellen.

Leer kinderen bovenal om nieuwsgierig te zijn en bied hen de ruimte om vragen te gaan stellen! Het is zinvol om hen vragen te laten stellen in talige en niet-talige vorm.

Hoe beleef ik dit?
Wat maakt dat ik
het zo aanvoel?

Wat is hierin
waardevol?

Wat raakt me, wat
treft me (positief of
negatief)?

Hoe doet dit mij
in de spiegel
kijken?

Kan ik dit ook van
een andere kant
bekijken?

Welke vragen
heb ik hier
nog bij?

Klopt wat hier
gesteld wordt? Kun
je er ook iets
tegenin brengen?

Zouden de
antwoorden van
andere mensen
verschillen?

...

Tip: Geef kinderen de ruimte om niet akkoord te zijn met het aanbod uit de traditie, uit de verhalen ...

Tip: Laat je als leerkracht verwonderen, laten uitdagen,... door wat de kinderen aanbrengen.

Voorbeeld:

Na een terrein krijgen kinderen een blad met drie icoontjes: een met suikerklontjes, een met een kauwgom en een met een citroen.

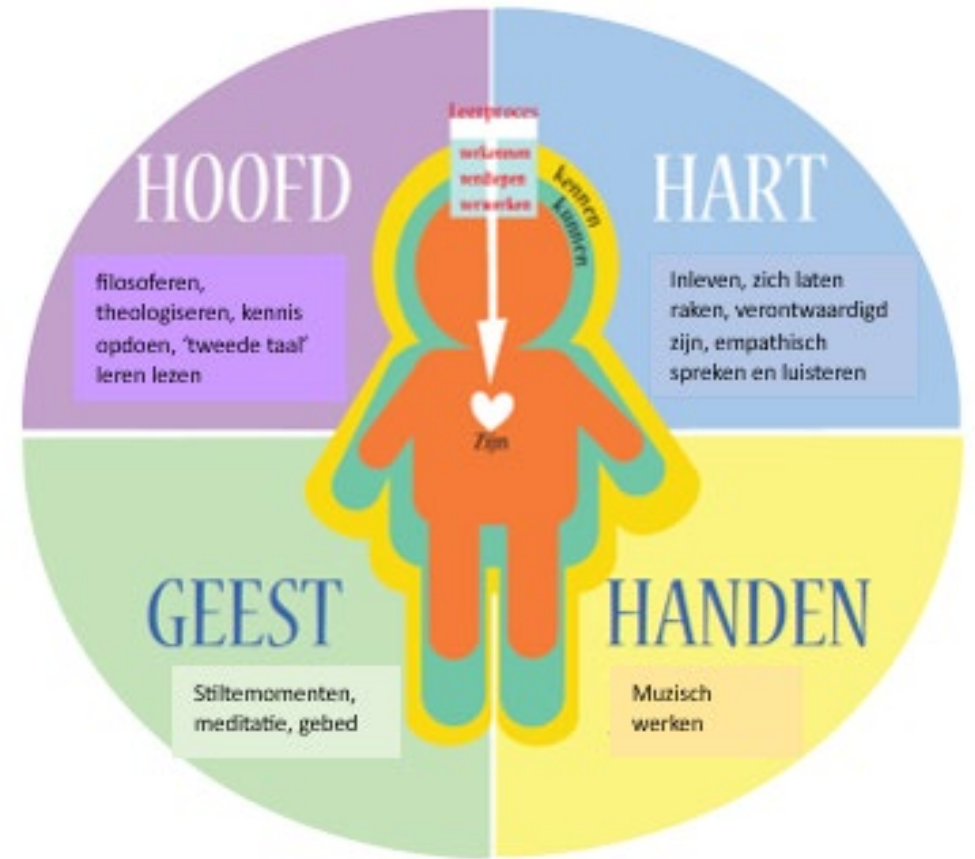
- Bij het suikerklontje noteren ze wat goed smaakte, wat hen beviel ...
- Bij de kauwgom noteren ze waar ze nog wat langer over moeten 'kauwen', wat niet helder is, waar ze nog verder over moeten nadenken ...
- Bij de citroen noteren ze wat zuur smaakte, wat hen niet aansprak in dit onderwerp, waar ze niet mee akkoord zijn of mee worstelen ...

Tip

Het is aangewezen om zorg te dragen voor de totale persoon van het kind en dit in evenwicht te brengen: hoofd – hart – handen – geest (ziel, het hogere in jezelf)

De harmonische ontwikkeling binnen rkg:

Tip

Het is zinvol om activiteiten aan te bieden die inspraak geven aan de kinderen of om keuze-activiteiten aan te reiken die op verschillende interesses en talenten inzetten zodat kinderen de inhoud kunnen verdiepen en verwerken volgens hun eigen sterkte punten en mogelijkheden.

Tip

Het denken, voelen en beleven van kinderen is **nu** belangrijk. Het toont de kinderen zoals ze nu in het leven staan, zoals ze nu zijn ...

Benader kinderspiritualiteit dan ook niet als een louter opstapje naar 'grotere doelen', een trapje naar 'de feitelijke doelen' maar bouw nu al de waardering en de interesse in voor wie de kinderen zijn en hun manier van denken, ervaren en voelen.

Om het Rijk Gods binnen te gaan dien je als kinderen te worden ...

Intentie 9

We streven naar een leerplan dat ...

9. ... kinderen ondersteunt in hun zoektocht naar **betekenisvolle rituelen en symbolen**.

- de beleving ingaan via rituelen die voor elk kind levensbeschouwelijk iets kunnen betekenen, maar gevoed vanuit de katholieke traditie
- kans om beeldtaal en symbooltaal aan te reiken
- sfeergevoeligheid en ritueelgevoeligheid aanreiken

De kracht van rituelen ...

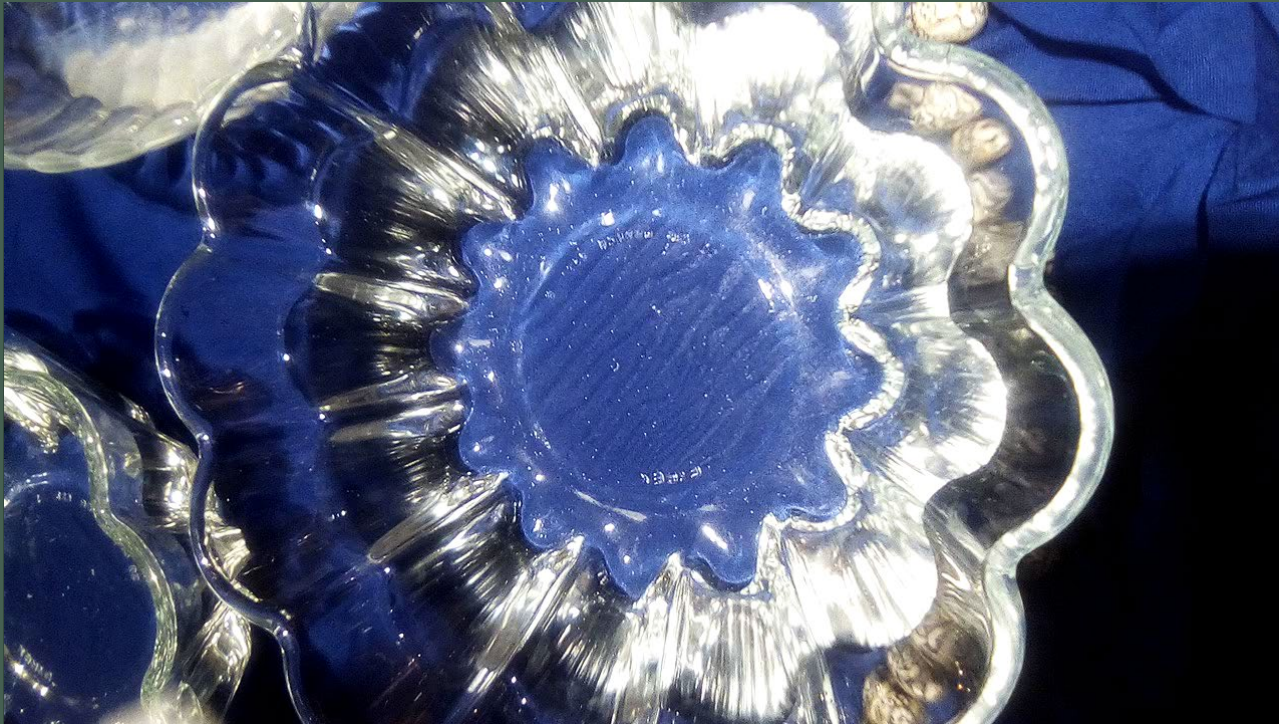
Als leerkracht zoek je naar rituelen die vertrekken vanuit de christelijke traditie maar die toegankelijk zijn voor alle kinderen, ongeacht hun levensbeschouwing.

Bij elk terrein wordt een ritueel aangeboden. Met deze rituelen willen we inzetten op de beleving.

Voorbeeld bij 'Hoop voor de wereld'

Wat hoop jij voor deze wereld? De kinderen tekenen het op een papieren bloem waarvan ze de blaadjes dichtplooiën. De kinderen verzamelen in een kring rond kaarsen en een schaal water. De bloem wordt in een stiltemoment op het water gelegd. De kinderen kijken toe hoe hun hoop 'open bloeit'.

filmpje

Bij het feest van Allerzielen worden kinderen uitgenodigd om de naam van iemand die ze missen op een blad van een boom te schrijven. De blaadjes worden rond een boom gelegd. Er volgt een stiltemoment met meditatieve muziek terwijl de kinderen in een kring staan. Dan kan een gebed volgen: 'God, wij denken aan (de kinderen noemen de namen). Troost ons met mooie herinneringen. Help ons elkaar nabij te zijn in ons verdriet.'

Voorbeeld rond het terrein 'dankbaarheid'. De kinderen denken in stilte na waar ze dankbaar om zijn dat voor hen (in de toekomst) ligt, waar ze dankbaar om zijn voor wat achter hen ligt (een mooie herinnering), voor wat links en rechts rondom hen in de klas gebeurt, voor wat de aarde (onder hen) hen geeft, voor wat misschien van God komt, voor wat er in de wereld rondom hen gebeurt ... Terwijl ze hieraan denken bewegen ze op 'Grattitude'.

Voorbeeld rond 'troostende nabijheid'

Er wordt een tranenkruikje in de klas geplaatst. Wanneer de kinderen verdriet hebben kunnen ze een 'traan' in het kruikje leggen. Er kan een kaars worden aangestoken en een gebed volgen: *Je hebt toch zo'n verdriet. Je begrijpt het niet.*

*Maar alleen ben je niet.
Er is God die je tranen ziet.*

Voorbeeld rond 'hoop voor de wereld'

De duif die naar Noah terugkeert met een palmtakje in de snavel is een symbool van hoop voor de wereld. De kinderen worden uitgenodigd om gedurende dit terrein te speuren naar waar zij iets hoopvol in de wereld zien. Ze kunnen hier een foto van maken/ een tekening bij maken/ het krantenartikel meebrengen ... In de klas wordt een stoel geplaatst met een kroon van palmtakjes. Wie iets hoopvol zag mag eronder gaan zitten en hierover vertellen. Later wordt alle materiaal verzameld en gebruikt als stopplaatsen in een 'wandeling van hoop' die ouders, mensen uit de gemeente ... kunnen maken.

Voorbeeld rond het terrein
'geborgenheid'.
Op stenen worden
verschillende aspecten
geschreven/ getekend die te
maken hebben met
geborgenheid: liefde,
warmte, bescherming ... De
stenen worden in een
schaal met water gelegd. De
kinderen worden gezegend
met het water uit de schaal.

Voorbeeld bij het terrein 'gastvrijheid'. De kinderen denken samen na over hoe ze een gastvrije school kunnen vormen. Wat willen ze toewensen aan iedereen op school zodat die zich welkom kunnen voelen? De kinderen schrijven het of tekenen het en vormen bij het begin van de dag een 'doorlooptunnel' aan de schoolpoort waarbij ze hun wensen toefluisteren aan wie de schoolpoort binnenkomt.

Wat betekent ritueelgevoeligheid? Wat mis je in dit filmpje?

Tip

Om ritueelgevoeligheid te stimuleren zorg je best voor een sfeer van vertraging en verstilling. Maak je gebaren trager, laat stiltes vallen, zorg ervoor dat iedereen comfortabel kan zitten ... Vooraf kun je ook vertellen wat er precies gaat gebeuren en wie wat doet om verstoringen tijdens het ritueel zo veel mogelijk te vermijden.

Het is ook ondersteunend wanneer je werkt met uitnodigende materialen. Je kan die in een hoek in het klaslokaal uitstellen of in een reizend koffertje met je meenemen.

Inspiratie voor mooie focustafels bij een ritueel vind je wanneer je 'kijktafels godsdienst' ingeeft op internet.

Tip: Laat de kinderen mee vormgeven aan het ritueel

- De kinderen kunnen mee kiezen wat je in de focus/ op de kijktafel plaatst bij een ritueel. Je kan hen eerst betrekken in de keuzes: welk symbool leggen we in het midden, met welke kleur werken we, welke foto wil je erbij leggen ... Hoe ouder de kinderen zijn hoe meer je hen – met behulp van een box vol materiaal – zelf de kijktafel/ godsdiensthoek/ ... kan laten opstellen.
- Rituelen kunnen interactief zijn.
- Je kan kinderen ook twee of meer rituelen voorstellen en hen als klas een ritueel laten kiezen of een aantal handelingen voorstellen waarmee ze samen een ritueel vormgeven.
- Hoe ouder de kinderen zijn, hoe meer je hen de kans kan geven om zelf een ritueel vorm te geven. (Dit vraagt wel dat ze wat gegroeid zijn in het beleven van rituelen.)

Intentie 10

We streven naar een leerplan dat ...

10. ... de startpositie van de leerkracht ernstig neemt:

- de leerkracht als een zoekend persoon, die zichzelf ook telkens opnieuw de geloofstraditie moet toe-eigenen
- diversiteit bij leerkrachten (starters/ meer ervaren leerkrachten, diversiteit in verbinding met de traditie, ...)
- leerkracht die een weg zoekt in de identiteitsdriehoek
- g-s-m
- heldere, verstaanbare taal voor leerkrachten, gebruikmakend van de media vandaag
- duidelijk voor leerkrachten waarom ze doen wat ze doen, wat de rijkdom van het aanbod kan zijn, bewustwording van het doel van het vak r.-k.g.

Goed om te weten ...

- In november 2023 werd een bevraging onder de leerkrachten gehouden met betrekking tot de thema's die zij belangrijk vinden in de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen. De top 10 van de aangereikte thema's worden verankerd in het leerplan.
- Er zal worden geopteerd voor terugkerende formuleringen in de doelen zodat leerkrachten snel inzicht kunnen verwerven in wat er met de doelen wordt beoogd.
- Ter ondersteuning zullen korte kennisclips voor de leerkracht worden toegevoegd: kennisclips die duiding geven bij wat ieder terrein kan openen in de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen.

Tip:

Niet alleen het theologiseren van kinderen is belangrijk. Ook je eigen spiritualiteit is belangrijk. Daarom is het zinvol om als leerkracht de tijd te nemen om aan zelfzorg te doen, om te verstillen, om jezelf ook met de inhoud te verbinden ...

Tip:

Zoek ernaar om je te verbinden met de inhoud. Wat betekenen ze voor jou? Hoe werken ze door in jouw leven?

■ Voorbeeld - Naar Johannes 21,1-14

Het was nacht.

Het gaat hier niet zo maar om een tijdsaanduiding. 'De nacht' is het moment waarop mensen vaak nog meer piekeren. Herken je dit voor jezelf? Zoek in je eigen leven naar momenten waarop je zorgen 's nachts nog groter leken. Ook kinderen herkennen dit: ze zijn vaak bang in het donker. En ook kinderen hebben zorgen en angsten. Wat betekent zo een ervaring van 'de nacht' in jouw klas, voor jouw kinderen?

De vissers waren een hele nacht bezig om vis te vangen, maar helaas ... Hun netten waren leeg ...

Ze blijven achter met lege handen. Alles gegeven en niets gewonnen ... Herken je voor jezelf situaties van het achterblijven met lege handen? Ook je kinderen kennen die situaties. Wat betekent 'met lege handen staan' voor jouw kinderen?

Tegen de ochtend stond er iemand aan de rand van het meer.

Het wordt ochtend. Dat betekent dat er weer licht valt. De zorgelijke nacht trekt weg. Iemand staat aan de rand van het meer: hij is dicht bij de moeilijkheden die zich op het water bevinden, maar blijft met zijn voeten op vaste grond ... Wat vertelt dit over degene die een ander steunt? Herken jij zo iemand in jouw leven? Stond jij zelf al eens voor iemand aan de rand? Heeft dit voor jou iets met God te maken?

Hij zei: 'Werp je netten opnieuw uit aan de andere kant.' Toen ving ze vis: zo veel vis dat hun netten scheurden.

Iemand raadt je aan om het opnieuw te proberen maar om het over een andere boeg te gooien. Herken je die situatie in je eigen leven? Wat gebeurde er? Herkennen kinderen dit in hun eigen leven? Hoe kun je die ervaring met hen thematiseren?

Op dat moment herkende Petrus Jezus in de man ...

In die man, die hen niet in de steek laat, herkennen ze iets van Jezus. Die man toont iets van de Grote Diepte in het bestaan. Hebben jouw ervaringen voor jou ook iets met Jezus te maken? Wat vertelt dit over hoe Jezus vandaag aanwezig kan zijn?

Tip:

Houd voor jezelf reflectiemomenten of meditatieve wandelingen, of gespreksavonden met andere leermeesters RKG of houd een logboek bij waarin je zelf 'in gesprek gaat' met de terreinen uit het leerplan.

- *Wat roept dit terrein bij mij op?*
- *Wat raakt mij hier zelf?*
- *Wat vind ik vreemd?*
- *Over welke ervaring(en) gaat het in dit Bijbelverhaal?*
- *Waarom denk ik bij dit terrein aan dit (bijbel)verhaal? Waarom zou ik dit (bijbel)verhaal opnemen in dit terrein?*
- *Wat heeft het (bijbel)verhaal in zich, wat is de kracht van dit verhaal voor kinderen? (De waartoevraag!)*
- *Welke ervaringen van Jezus en God boort dit terrein aan? Hoe zijn die ervaringen in mijn leven aanwezig? Hoe breng ik die ervaringen voor kinderen vandaag?*
- *Hoe verbind ik de drie perspectieven in mijn leven?*
- ...

Tip:

Voor een kwalitatieve godsdienstles is het essentieel dat je als leerkracht authentiek blijft. Belangrijk is dus dat je geen inzichten doorgeeft waar je zelf niet achterstaat.

Mogelijke suggesties:

Als leerkracht kun je ook aan kinderen gerust zeggen dat je een verhaal gaat vertellen waar je zelf heel lang over hebt nagedacht omdat je het geen makkelijk verhaal vond. Zo leren kinderen dat een gelovige interpretatie nooit simpel is of snel gaat.

Aan kinderen kun je vertellen dat je zelf niet helemaal uit het verhaal bent, dat je er nog veel vragen bij hebt, maar dat je het hen toch wil vertellen. Misschien kunnen jullie samen op zoek gaan naar betekenissen in het verhaal? Zo nodig je de kinderen uit om zelf te gaan zoeken ...

Een voorbeeld ...

Een leerkracht zei: 'Ik heb de kinderen in mijn klas altijd verteld dat ik geloofde in een leven na de dood. Totdat mijn moeder stierf ... Toen zei ik hen dat ik het ook allemaal niet meer wist.'

Wat kan dit betekenen voor de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen?

Als leerkracht RKG doe je ertoe ...

Ruimte voor vragen ...